

Ludvig Holberg

MASCARADE

Comoedie udi tre Acter

Digital udgave
for
HolbergTeatret i Sorø

ved
Bjørn Andersen
holberg.nu

Version 1.4, 24.08.2009

Hoved-Personerne

Comoedien
Actus I

Scena 1

Scena 2

Scena 3

Scena 4

Scena 5

Scena 6

Scena 7

Scena 8

Scena 9

Scena 10

Scena 11

Intermedium

Actus II

Scena 1

Scena 2

Scena 3

Scena 4

Scena 5

Scena 6

Scena 7

Scena 8

Actus III

Scena 1

Scena 2

Scena 3

Scena 4

Scena 5

Scena 5

Scena 6

Scena 7

Scena 8

Scena 9

Scena 10

Scena 11

Scena 12

Scena 13

Denne udgave. Kommentarer. Noter

Hoved-Personerne udi Comoedien

JERONIMUS

LEANDER

HENRICH

ARV

MAGDELONE

LEONARD

LEONORA

PERNILLE

ACTUS I

SCEN. 1.

Leander. Henrich.

LEANDER

i sin Slaap-Rok, gnikkende sine Øjen.

Henrich! hvad er Klokken?

HENRICH

gispende.

Klokken gaaer nok til Frokost, Herre! men jeg veed ikke, hvorfor vi skal staae saa tilig op. See engang paa Uhret, Herre.

LEANDER.

Hillemend! er det mueligt? skulde vi kunne have sovet saa længe, fire Timer over Middag? min Klokke staaer paa fire.

HENRICH

Ej det er ikke mueligt Herre! det maa være Klokken fire om Morgen.

LEANDER.

Du skal nok see, at det er saa lyst Klokken fire i Januarii Maaned.

HENRICH

Saa maa Solen ikke gaae rigtig da. Det kand jo u-mueligt være Eftermiddag; thi nu stod vi først op.

LEANDER.

Om Solen gaaer ikke ret, saa veed jeg dog, at mit Uhr ikke løber ogsaa gall; thi det er et Engelsk Uhr.

HENRICH

Ej Herre! Uhrverk og Soelskiver rette sig jo efter Solen. Vil nu Herren forsøge at stille Solen tilbage paa 10 eller 9, see, om Uhret ikke strax skal avancere tilbage. Det maa jeg forstaae.

LEANDER.

Hvilken Pølse-Snak! jeg troer Mascarade Svieren er dig i Hovedet endnu.

HENRICH.

gispende.

Med et Ord, Herre! er Klokken kun fire, saa er det fire om Morgen.

LEANDER.

Vi kom jo ikke hiem fra Mascaraden før Klokken fire.

HENRICH

Mig siunes endelig, at jeg er noget sulten. Men der er Arv; jeg vil spørge ham hvad Klokken er.

SCEN. 2

Leander. Henrich. Arv.

HENRICH

God Morgen, Arv! hvad er Klokken?

ARV

Havde du faaet saa mange Ulykker, som der er Timer til fra i Maares indtil nu, kunde du være en holden Mand.

HENRICH

Hvad er Klokken nu da?

ARV

Klokken henger i Taarnet, og du burde henge i en Galge.

LEANDER

Hør mig engang til den plumpe Slyngel. Kandst du ikke sige hvad Klokken er?

ARV

Klokken er fire, Maansør.

LEANDER

Saa er det over Middag da?

ARV

Efter gammel Regning, saa er det over Middag, naar Klokken er fire om Eftermiddagen.

LEANDER

Seer du vel, Henrich, at mit Uhr gaaer ret.

HENRICH

Gid Drollen splide saadan Skik! Nu har jeg sovet mit gode Middags-
Maaltid bort. Hvad Mad fik vi til Middag, Arv?

ARV
Sød Velling og Stokfisk.

HENRICH
I har vel levnet noget til mig?

ARV
Nej. Vi gav Soldan Port-Hunden din Part; thi Herren siger, at hvo der
ikke kommer til Bords i rette Tid, skal ingen Mad have. Kandst du nu
faae det af Soldan igien, det maa du see til.

LEANDER
Spisede Papa hiemme til Middag?

ARV
Ja, han spisede udi Buret, som han plejer.

LEANDER
Du Taadse! jeg spør ikke om Papegøjen, jeg spør om min Far.

ARV
Nej, Herren spisede hos den fremmede Mand, Monsr. Leonard, i Dag.

LEANDER
Det var dog got Henrich, at min Far spisede ikke hiemme, ellers havde
han faaet at vide, at vi var paa Mascarade.
Arv gaaer ud.

HENRICH
Vil ikke Herren ind og klæde sig; thi det kand hende, at hans Far
kommer i det samme, og saa er det noget fordægtigt at gaae i Slaap-
Rok saa silde.

LEANDER
Er han hos min tilkommende Svieger-Far, da kommer han ikke saa hastig.

HENRICH
Men med Permission, Herre! jer tilkommende Kiæreste, seer hun vel ud?

LEANDER
Jeg veed, min Troe, ikke.

HENRICH
Det er underligt at gifte sig med een, som man aldrig har seet.

LEANDER
Jeg har seet hende, da hun var 6 Aar gammel, og da tegnede hun til at
blive meget kiøn.

HENRICH
Hvor gammel er hun nu da?

LEANDER
Atten Aar.

HENRICH
Hillemend, saa kand Forgyldingen være gaaen af hende i saa lang Tid.

LEANDER
Folk siger dog, at hun endnu er kiøn. I Morgen skal jeg derhen, saa
faaer jeg at see, om det er sant. Er hun anderledes end mig er

beskreven, saa endes Visiten kun med Complimenter. Men vi maa ind og see til, at vi kand faae noget Mad; thi Tiden gaaer hastig, Klokken 8te skal vi paa Mascaraden igien.

HENRICH

Ej det er skjønt. Jeg venter en hob Kiselinker der i Aften.

LEANDER

Det er U-lykken, Henrich, at der kommer saa mange gemeene Piger.

HENRICH

Ej Herre, det er just Dyden af Mascarade, at alle skiæres over een Kam; tilmed er min Troe de Mammeseller, som jeg venter, alle fornemme Folk. Der er een af Bormesterens Stue-Piger Per Salemagers Datter, Else Skoleholders, Lisbed Pomerantz-Kones yngste Datter, thi den ældste har Tandpiine, og derforuden 3 andre smukke Piger, som er paa deres egen Haand og lever af deres Midler.

LEANDER

Det er sandt du siger, Henrich, det er alle fornemme Folk, besynderlig de 3, som lever af deres Midler.

HENRICH

Men der kommer Fruen.

LEANDER

Min Moer maa vel komme. Jeg skal maa skee faae hende at følge med paa Mascarade i Aften.

HENRICH

Det skulde være artig nok. Jeg skal min Troe dantze med hende.

LEANDER

Dersom hun ikke kiender dig, saa kand det lade sig giøre.

HENRICH

Lad mig kun sørge derfor. Jeg skal nok maske mig saa, at hun ikke kiender mig.

SCEN. 3

Magdelone. Leander. Henrich.

MAGDELONE

Min hierte Søn, hvordan gik det til paa Mascaraden forgangen Nat.

LEANDER

Hvoraf veed Mamma at jeg var der?

MAGDELONE

Jeg hørte det af Arv.

LEANDER

Den Knegt kand nu aldrig tie. Men det vil ikke sige, naar min Far ikke faaer det at vide.

MAGDELONE

Kommer der ogsaa gamle Koner paa Mascarade?

LEANDER

Vi forsmaaer ingen, der kommer baade unge og gamle.

MAGDELONE

Vilde man ikke forsmaae en gammel Kone, saa kiender jeg een, som havde Lyst at komme der i Aften.

LEANDER
Hvilken Kone er det?

MAGDELONE
Det er jeg self.

LEANDER
Det var min Troe ikke saa galt, kunde det kun skee paa en subtil
Maade, at min Far fik det ikke at vide.

MAGDELONE
Ej hvor skulde han faae det at vide? han gaaer tilig til Sengs og
staaer sildig op. Jeg vil sige, at jeg er ikke vel i Aften, saa
ligger han alleene.

LEANDER
Det kand lade sig giøre; men kand Mamma dantze?

MAGDELONE
Dantze! ja min Troe kand jeg saa, see engang.
Hun synger og dantzer.

HENRICH
Hillemend! Fruens Fødder gaaer som Trom-Stokker.

MAGDELONE
Jeg har kundet dantze alle Dantzer i min Ungdom indtil Folie d'
Espagne. See saaledes gaaer den:
Dantzer og synger Folie d'Espagne.

HENRICH
Det gik min Troe admirabelt. Ach nok en Folie, go Frue!

MAGDELONE
Nej, jeg vil spare paa mine Been til i Aften. Men der er min Mand,
jeg er bange, at han saae mig dantze.

SCEN. 4
Jeronimus. Magdelone. Leander. Henrich.

JERONIMUS
med et lidet Skiæg.

Staaer I alle her Børnlille saa ledige, er her intet at bestille udi
Huset?

MAGDELONE
Jeg er ikke capable til at giøre noget i Dag, min Hierte. Jeg har min
Troe ligesom en Feber i Kroppen, saa jeg er bange, at jeg faaer en u-
roelig Nat i Nat.

JERONIMUS
Det er mig u-kiært. Har I det i Hovedet?

MAGDELONE
Ach ja. Det er ligesom mit Hoved var kløved ad.

JERONIMUS
Tørster I ogsaa?

MAGDELONE
Forskrækkelig. Og jeg har iligemaade stor U-roelighed i min Krop, saa
jeg kommer til at ligge alleene i Nat.

JERONIMUS

Jo hiertelig gierne. Men som det er Anstød af Feber, maa I bruge noget i Tide. I maa aarelades.

MAGDELONE

Ach nej min Hierte, saa syg er jeg endelig ikke, at jeg skulde gribe til Aareladen.

JERONIMUS

Hvilken Snak! Vil I ligge af Feber i Morgen da? Henrich! spring efter Mester Herman, og beed ham komme hid at aarelade min Kone.

HENRICH

sagte.

Hillemend! hvor vil dette løbe af?

MAGDELONE

Ach nej min hierte Mand!

JERONIMUS

Tie stille min Hierte og lad mig raade. Lad mig føle jer Puls. Hillemend, det er høj Tid at lade sig aarlade. Der er Alteration i jer Blod, merker jeg. Spring strax hen Henrich, og beed ham komme self; thi jeg betroer ingen af hans Svenne dertil.

MAGDELONE

Ach min allerkieriste Mand, lad mig dog see det an en Times Tid først.

JERONIMUS

En Times Tid gjør endelig ikke til Sagen. Men I skal min Troe aarelades, førend I gaaer til Sengs. Men I Junker! hvor kommer det, at I gaaer i jer Slaap-Rok saa silde? I har maa skee efter Sædvane været længe ude i Gaar Nat.

LEANDER

Nej min Troe har jeg ej. Jeg har siddet at skrive den heele Dag.

JERONIMUS

Jeg vilde ønske, at det var saa vel, og at I engang vilde slaae jer til Stadighed. I er nu allerede af den Alder, at I bør begynde at raisonnere, og lade det Stratenjunkerie fare, som I har inclinered til.

LEANDER

Jeg har dog aldrig begaaet andre Excesser, end de fleeste unge Personer begaae her i Staden.

JERONIMUS

Det er at sige: I har banqveteret iblant, spillet jere Penge bort, courtiseret og levet som en perfect Jean de France. Det er jo intet ont deri; thi de fleeste unge Mennesker leve ligeledes.

LEANDER

Men levede da Papa saa indgetogen i sin Ungdom?

JERONIMUS

I min Ungdom levede Folk gandske anderledes, i hvor vel vi haste eengang saa mange Penge. Her var da ikke over fire Carreter udi Byen. Man saae fornemme Stands-Personer lyses hiem af deres Piger; naar det var ont Vejr, gik man med Støvler. Jeg vidste i min Ungdom ikke hvad det var at age i Vogn. Men nu kand man ikke gaae 3 Skrit uden man skal have en Dagdriver bag i Hælene, eller en Gade igiennem uden man skal age.

HENRICH

Da maa Gaderne ikke have været saa beklikkede som de nu ere.

JERONIMUS

Det er sandt nok, Gaderne vare reene. Men hvad foraarsager deres Ureenhed andet end de mange Carosser? Fornemme Folk spadserede til Gylden-Lund i gamle Dage, men nu er det en Skam at gaae til Fods uden Porten. Er det ikke sandt jeg siger min hierte Kone?

MAGDELONE

Jo vist. Jeg levede i mine Forældres Huus, ligesom i et Kloster.

HENRICH

Den stakkels Frue

MAGDELONE

Derfor har jeg nu aldrig nogen Lyst til verdslig Galskab; thi jeg har i min Ungdom aldrig faaet nogen Smag derpaa.

SCEN. 5

En Kone med Mascarade Klær. De andre.

KONEN

Min hierte Frue! her er de Mascarade Klær, som hun bestillede. Jeg troer nok, at de skal passe hende.

JERONIMUS

Hvad, for en Ulykke, er dette. Vil I paa Mascarade?

MAGDELONE

Hun maa gaae fejl, min hierte Mand.

JERONIMUS

Til hvem skal de Mascarade Klær, Kielling?

KONEN

De skal til Fruen, som har bestillet dem til i Aften.

JERONIMUS

I løber med Liimstangen mit Barn. Det er ikke til min Kone.

KONEN

Det er underligt, hun havde jo self Bud til mig for en half Time siden.

MAGDELONE

Gid du faae Skam, saa vist som du lyver mig paa.

HENRICH

Hun er fuld Herre! Brendevinen staaer hende af Halsen, som Røg af en Skorsteen.

JERONIMUS

Gak hiem og leg jer, Moer lille.

MAGDELONE

Det er en hæsliig Ting at see en drukken Kone.

KONEN

grædende.

Det skal ingen med Sandhed sige mig paa, at jeg drikker. Er jeg fattig, saa er jeg dog ærlig.

HENRICH

sagte.

Havde hun ikke bleven aareladt før saa blir hun vist nok nu.

KONEN

Hun stod jo nys for en half Time siden og taledede med mig, og sagde, at hun vilde paa Mascarade, og bad mig skaffe hende smukke Klæer. Ja mend gjorde hun saa. Jeg er hverken fuld eller gall.

MAGDELONE

Gak fra mig Kone, jeg kand ikke fordrage den Brende-viinstank.

JERONIMUS

Hvis I ikke gaaer jer Vej, skal jeg lade jer trække i Spindhuset.

SCEN. 6

En Karl kommer ind med nogle Masker.

KARLEN

Her er nogle Masker, Frue! nu kand hun vælg ud den beqvemmeste, men Stykket koster 2 Daler.

KONEN

Kand I nu see, min Herre, at jeg er hverken fuld eller gal!?

JERONIMUS

A - - - det er uhørligt. Nu kand jeg fatte, hvor den Feber kommer fra, den U-roelighed udi Kroppen, hvorfor hun vilde ligge alleene.

MAGDELONE

Men min hierte Mand - - -

JERONIMUS

Tie kun stille, I kand ikke besmykke det med noget. En Kone af den Alder vil gaae paa Mascarade! Hvilket smukt Exempel er det ikke for unge Mennesker, i sær for ens Barn og Huusfolk!

MAGDELONE

Jeg vilde kun see engang hvorledes der gik til, at jeg siden med des bedre Grund kunde straffe andre.

JERONIMUS

En herlig Undskyldning! Gak kun smukt ind Madame, og lad jer ikke see for Folk udi nogle Dage, indtil I har giort Poenitentze. Og I andre med Maskene og Mascarade-Klæderne, hvis I kommer oftere i mit Huus med slig Kram, skal jeg lade slaae Arm og Been i tu paa jer.

De gaaer bort.

SCEN. 7

Jeronimus. Leander. Henrich.

JERONIMUS

Naar jeg tænker paa dette, er jeg færdig at blive gall. Hun havde saadan U-roelighed i Kroppen, Anstød af Feber. Det er ogsaa sandt; thi slige forbandede Lyster er jo verre end Sygdomme. Hun bør jo aarelades. Jeg har slet ikke et Ord at tale mod jer meere Leander, kand jer Moer gaae paa Mascarade, saa er det jer anstændigt at gaae i Horehuus. I skal der vel hen i Aften igien?

LEANDER

Nej det være langt fra.

JERONIMUS

Jeg skal ogsaa sætte en Pind derfor. Naar jeg eftertænker Tiden og Conjunctionene, saa smerter mig saadant allermeest. Nu er just den Tid I burde tvinge jer allermeest, eftersom vi har gjort Alliance med en brav Mand, hvis Datter I skal have. Mon saadant alleene er ikke mægtig til at gjøre alle mine Anslag til intet, og forspilde jer egen Lykke? Meener I vel, at Monsieur Leonard vil give sin eeneste Datter bort til saadan Straten-Junker? Betänk jer, min Søn! det gjør mig ont, at jeg skal tale jer saa haardt til, nu I staaer færdig at forlade mit Huus; slaae det Galskab af jer Hoved, og lav jer til at insinuere jer hos Seignr. Leonard, af hvilken jeg allerede har faaet Ja paa jere Vegne, saa det rester kun, at I taler med ham self. Jeg har lovet, at I skal komme derhen i Morgen tilig. Gak derfor betimelig til Sengs i Aften, at I kand staae op i tide i Morgen.

LEANDER

Det skal efterleves hierte Far.
Gaaer ind med Henrich.

SCEN. 8

Jeronimus. Arv.

JERONIMUS

Arv!

ARV

Ja Herre!

JERONIMUS

Hør Arv! du skal blive her ved Porten i Nat for at observere, om min Søn gaaer ud.

ARV

Vil da Herren give mig et Compagnie Dragoner med til Beskyttelse; thi endskiønt jeg faaer Bestalling paa at være Commendant, vil det dog gaae mig forbandet, om jeg drister mig til at hindre ham Passen; thi jeg har merket, at han har en falsk Hovednøgel.

JERONIMUS

Du skal ingen Modstand gjøre, men alleene vare mig ad, naar du fornemmer, at nogen vil ud.

ARV

Det skal jeg nok efterleve.

JERONIMUS

Kom kun ind da saa længe.

De gaaer ind.

SCEN. 9

HENRICH

alleene.

Hillemend, det var Lykke jeg stod paa luur og fik disse Anstalter at høre. Dersom min gamle Geist vil staae mig bi, saa blir Arven ulyksalig Commendant. Thi vi maa paa Mascarade, skulde jeg end blive hudflettet derfor i Morgen. Hvad Skam skulde det ikke være for mig at blive borte, da jeg har givet Parole til saa mange artige Piger! Det var ellers en stor Ulykke, at disse forbandede Folk skulde just komme saa ubelejligh og røbe os, besynderlig den sidste med Maskerne; thi dersom han ogsaa ikke havde kommet, skulde vi let have bildet den Gamle ind, at Kiellingen med Klæerne var drukken. Nu er min Herre inde og fører sig i Klæerne, og naar han kommer hid, skal vi overlægge, hvordan Fæstningen best kand bestormes. Ha ha, det er den

rette Karl at sætte paa Skildt-Vagt. Der vil ikke megen Konst til at narre en Taadse. Men der kommer min Herre paaklædt.

SCEN. 10

Leander. Henrich.

LEANDER

Det var en forbandet Hendelse Henrich, at min Mamma skulde saa skammelig røbes.

HENRICH

Jeg veed ej heller, sandt at sige, hvad slig en gammel Kone vil paa Mascarade.

LEANDER

Lysten vil nok forgaae hende formedelst denne Historie.

HENRICH

Der vil holdes en dygtig Sparlagens-Prædiken i Nat.

LEANDER

Det gjør mig dog virkelig ont.

HENRICH

Men Herre lad os ikke bekymre os saa meget for hendes skyld. Den Sag bliver nok god igien. Lad os tænke noget paa vore egne Sager. Her er giort nogle Anstalter mod os, som ikke endelig ere saa farlige, men der vil dog rettes Machiner derimod.

LEANDER

Hvad er det for Anstalter?

HENRICH

Da jeg hørte Herrens Far kalde paa Arv, giettede jeg strax, at han vilde tale noget hemmeligt med ham, hvorfor jeg stod paa luur, og fik at høre, at han skal staae ved Porten i Nat for at observere, om nogen gaaer ud.

LEANDER

Det er noget forbandet Tøj Henrich! jeg vilde nødigt, at min Far skulde faae det at vide, og jeg kand u-mueligen blive fra Mascaraden i Aften.

HENRICH

Jeg, min Troe, langt mindre, thi jeg har sat got Folk Stevne.

LEANDER

Hvorved skal vi hindre, at min Far faaer det ikke at vide?

HENRICH

Ved mit skarpsindige Hoved.

LEANDER

Har du allerede opspundet noget?

HENRICH

Nej endnu ikke.

LEANDER

Tiden er knap Henrich! og Klokken er alt mange.

HENRICH

For en Dosmer er Tiden knap, men for saadant Hoved, som mit, er det Tid nok.

LEANDER

Meener du, at det ikke var best at stikke ham en Daler udi Næven?

HENRICH

Det Anslag er ikke saa galt. Flye mig en Daler Herre! saa vil jeg underkiøbe ham.

LEANDER

See der er en Daler; men du maa tage ham i Eed først, førend han faaer Pengene.

HENRICH

Dog, naar jeg tænker mig ret om, duer det Anslag ikke. Det er best, at jeg beholder Daleren. Hvad skal den Slyngel med Penge? Jeg skal faae ham at tie for slet intet.

LEANDER

Jeg priser din Konst, Henrich! det var en artig Invention nok at skille mig ved min Daler.

HENRICH

Det er kun for at lade see, at jeg er beqvem til at giøre det som meer er, og som kand være Herren til Tieneste. Hvad kierer jeg mig ellers om en lumpen Daler?

LEANDER

Den skal gierne være dig skienket, naar du kun kand fuldbyrde det som du har lovet.

HENRICH

Jeg har ham alt i Strikken. Lad os gaae til side.

SCEN. 11

Arv. Henrich.

ARV

alleene.

Det vil blive noget koldt for mig at holde Skildt-Vagt i Nat, men det vil dog ikke hielpe. Herr Jeronimus har lovet mig 2 Mark til Vagt-Penge, og, omendskiøndt jeg aldrig fik en Skilling, har jeg dog Lyst af at føre Henrich i Fortreed. Den Slyngel har alt for gode Dage her i Huset, og derfor Dag for Dag blir saa modig og saa forbandet fornemme, at han neppe vil sidde til Bords eller gaae i Laug med en ærlig Karl som jeg er. Han begynder alt at slaae Krøller paa Næsen, naar jeg kalder ham slet og ret Henrich; thi Knegten har alt faat sig et Tilnavn; og skriver sig Henrich Æbeltoft. Og blir han lidt korn længer i Monsieur Leanders Tieneste paa samme Fod, saa skriver han sig nok inden kort Tid Henrich von Æbeltoft. Men om han blev gall, saa skal han ikke heede andet end slet og ret Henrich af mig; thi jeg er ligesaa god som den Fæhund i alle Maader. Jeg kunde ligesaa vel bære et Tilnavn som han. For Exempel: Jeg er fød udi Christen-Copernikovstræde; om jeg nu vilde kalde mig Arv Christen Copernikovstræde, skulde han kunde forbyde mig det? Men disse Lakej-Nøkker er ikke at beskrive, saa snart de Knegte faaer en Pung bag i Peryken - - -

I det samme han siger det, vender han sig om, og blir Henrich vaer udi et Spøgelses Gestalt, begynder derfor at skrige og falde paa Knæ.

HENRICH

med et groft Maal.

Nu er din Time kommen, at du skal straffes for dine Misgierninger.

ARV

Ach Velædle og Velbyrdige Hr. Satan spar mig.

HENRICH

Fort, fort, du skal strax faae, hvad dine Gierninger har forskyldt.

ARV

Ach Eders Naade! giv mig dog en Dags Respit.

HENRICH

Ingen Respit, med mindre du strax bekiender dine Misgierninger.

ARV

Ach gierne, ach gierne. Ach jeg har intet ont giort Hr. Lucifer.

HENRICH

Fort, fort med mig.

ARV

Ach jo jeg har giort noget.

HENRICH

Bekiend da flux.

ARV

Forgangen Uge stal jeg en Otting Meel af Huset.

HENRICH

Meer, meer.

ARV

For 3 Uger siden stal jeg 3 Stykker røget Kiød.

HENRICH

Meer, meer din Hund! eller jeg - - - -

ARV

I Overgaars Nat staaal jeg - - - -

HENRICH

Hvad staaal du?

ARV

grædende.

Kokke-Pigens Jomfruedom bort.

HENRICH

tar Dækket af sig.

Arv! est du saa bange i Mørke?

ARV

Ach gid du faaer en Ulykke din Skielm.

HENRICH

Det er mig ret kiert, at jeg fik disse Historier at vide, at Herr Jeronimus kand lære at kiende dig.

ARV

Ach kiære Henrich! røb mig ikke.

HENRICH

Ingen Snak!

ARV

Ach Maansør Henrich.

HENRICH

Her hielper ingen Bøn.

ARV

Ach Maansør Henrich Æbeltoft.

HENRICH

At slig en skinhellig Hund kand blive straffet.

ARV

Ach Maansør Henrich von Æbeltoft.

HENRICH

Nu maa du længe nok sige Hr. Jeronimus, at vi gaaer paa Mascarade i Aften; jeg veed nok, at det er derfor du gaaer her og lurер.

ARV

Ja det er sandt, at Hr. Jeronimus har befalet mig at staae ved Porten til den Ende; men jeg skal min Troe ikke røbe jer.

HENRICH

Nu kand vi nok røbe hinanden; thi naar jeg faaer et Ørefigen for mine Gierninger, saa bliver du hengt.

ARV

I maa gaae saa tit paa Mascarade som jer lyster, jeg skal min Troe aldrig sige fra.

HENRICH

Saa skal jeg da ej heller røbe dig.

ARV

Kand jeg da forlade mig dertil?

HENRICH

See der har du min Haand, at, saa længe du est os troe, skal jeg ogsaa tie med dig. Gak du nu kun hen og leg dig.

ARV

Ja det vil jeg og giøre.

HENRICH

Adieu Arv! en god roelig Nat. Nu har jeg ved min Snedighed udvirket saa meget, at den Knegt, som tilforn gjorde os Fortreed, herefter skal studere paa at giøre os Tieneste, ja gaae i Døden for os; thi saa snart han giør ringeste Mine, truer jeg ham med et Manifest, hvorudi Meelet, det røgede Kiød og Kokke-Pigens Mødom skal blive indført. Nu maa jeg ind at fortælle min Herre Historien.

Intermedium

Hvorudi Mascaraden præsenteres.

Derudi præsenteres Leander at blive forliebt i en Maske, som er Leonora Leonards Datter.

De demaskerer sig begge, tales ved, og gir hinanden sine Ringe.

Naar samme Præsentation har varet et Qvarteer, lader man Dækket falde.

ACTUS II

SCEN. 1

Jeronimus. Arv. Henrich.

JERONIMUS

Jeg har haft min Kone i Skole denne Nat, saa det har haft god Skik. Hun har saa vit ret derudi, at hun just formedelst hendes Alder kand med mindre Mistanke gaae paa Mascarade end en ung Kone eller Jomfrue. Men hun maa tilstaae mig dette, at hun derved gir ont Exempel til andre unge Mennesker, hvilke, saa snart man bebreider dem saadant uordentlig Levnet, vide de strax at besmykke det saaledes: Kand en Kone af saadan Alder, der har voxne Børn, gaae paa Mascarade, hvorfor skal det da lægges unge Mennesker til Last? Jeg har ligget og præket om den Materie for hende indtil Midnat, saa jeg derover har sovet et par Timer længer ud paa Morgenens end jeg plejer. Jeg merker hverken til min Søn eller hans Tiener, thi der er saa stille paa deres Kammer.

Jeg kand tænke, Leander maa alt være gaaen hen til sin tilkommende Sviegerfar.

Arv kommer ind.

Arv! har du passet vel paa din Post i Nat?

ARV

Jeg stod ved Porten til Klokken 12 i Nat, men jeg merkede ingen. Jeg kunde mare ikke staae Skildt-Vagt længer for Kuld.

JERONIMUS

Det var alt nok. Er de ikke gaaen ud for Midnat, saa er de nok bleven inde. Men har du fornummet, at Leander er gaaen ud i Maares tilig?

ARV

Nej Herre! jeg vil ikke lyve dem noget paa. Baade Leander og Henrich ligge endnu og sove.

JERONIMUS

Ligger de endnu og sover, saa kand det u-mueligt være rigtigt med dem.

Jeg maa kige igiennem Vinduet ind i Henrichs Kammer. Ach Himmel, er det mueligt? De har min Troe været paa Mascarade i Nat igien. Det Beest ligger og snorker i Sengen i Mascarad-Klæer. Hvorledes har din Skurk da passet paa?

ARV

De maa have været udgaaet efter Midnat, Herre?

JERONIMUS

Jeg skal strax faae den Knegt op af Sengen og prygle ham vaagen med min Stok.

Løber ind og kommer udtrækkendes med Henrich efter Haaret.

Henrich

støder ham fra sig, gaaer i Søvn i Mascarad-Klæerne, raaber:

nok en Koppe Caffee!

snakker videre i Søvn:

Nu ingen Menueter meer, lad os faae en Engelsk Dantz, spill op Coutillongen. Ej Lapperie ikke den Coutillion! Den nye er det som jeg meener.

Synger og dantzer Coutillon. Jeronimus staaer med Forundring og seer det an. Henrich gaaer omsider hen til Jeronimus, kysser ham paa Haanden, og siger:

En Menuet, Mammeselle.

JERONIMUS

gir ham et Ørefigen, saa han tumler om.

Nej en Soufflet først Monsieur.

HENRICH

blir deraf vaagen, raaber:

Ach Hr. Jeronimus, jeg skal aldrig giøre det oftere.
Løber ind og slaaer sin Kammer-Dør i Laas.

JERONIMUS
slaaer paa Døren og raaber:
Vil du lukke op!

HENRICH
kigende ud af Vinduet.
Ach Hr. Jeronimus, bliv ikke vred.

JERONIMUS
Fort luk Døren op, eller jeg skal lade den opbryde.

HENRICH
Ach Hr. Jeronimus, vi ere alle Mennesker.

JERONIMUS
Jeg bryder Døren op, saa vil det gaae dig 10 gange verre.

HENRICH
Ach Herre! hvad siger ikke Tydsken? Ein Mahl ist kein Mahl.

JERONIMUS
Gid du faae en Ulykke! Vil du bilde mig ind, at det er den første gang I har løbet gall i Vinter?

HENRICH
Ach Herre, vi bleve denne gang forført paa Mascaraden af en tydsk Karl fra Franckfurth.

JERONIMUS
Arv! spring mig strax efter en Øxe.

HENRICH
Vi kunde u-mueligen, hvor nødig vi end vilde, negte det til samme Karl; thi han kand over 24 slags Sprog, end ogsaa Mesopotamisk.

JERONIMUS
Det kand de jo alle. Gid jeg kun havde Øxen.

HENRICH
Samme Karl spiller ogsaa sterkt paa Instrumenter.

JERONIMUS
Jeg spiller ogsaa sterkt paa Instrumenter, som jeg strax skal faae dig til at dantze efter. Arv! hvor blir din Hund saa længe henne?

SCEN. 2
Leonard. Jeronimus.

LEONARD
God Morgen kiære Svoger! hvi saa fortørnet?

JERONIMUS
I veed ikke, kiære Svoger, hvad jeg har at trækkes med i Huset.

HENRICH
af Vinduet.
Ach Herr Leonard! beed et got Ord for mig og min Herre.

LEONARD
Hvad ont har I da giort, min Søn?

HENRICH

Intet uden at vi vare paa Mascarade i Nat.

LEONARD

Ikke andet? Er det saa meget strafværdig, da har jeg gjort meget ilde i det jeg lod min Datter gaae paa Mascarade i Aftes.

JERONIMUS

Lod I jer Datter gaae paa Mascarade?

LEONARD

Ja, jeg nødde hende saa got som der til. Jeg er aldrig for at negte unge Mennesker uskyldig Lystighed, som jeg selv i min Ungdom har øvet.

JERONIMUS

Kalder I det uskyldig Lystighed?

LEONARD

Hvad det er eller ej, saa er det dog noget, som ikke fortjener saadan Fortørnelse.

JERONIMUS

Dersom saadant skeede paa andre Tider, vilde jeg ikke fortryde saa meget derpaa. Men at min Søn løber gall, nu han skal meest distinguere sig ved Skikkelighed og træde udi Ægteskabs-Stand, det smerter mig.

LEONARD

Han vil nok blive ærbar, Svoger. Vi har jo været ligedan i vor Ungdom, og ikke vendet Verden Ryggen, førend den vendte os Ryggen. Dersom vi bleve ligesaa friske og muntre igien, som vi var for 20 Aar siden, gik vi paa Mascarade igien; naar vi forfølger vore Børn for de Vellyster, som vi selv udi vor Ungdom har øvet, men nu ved Alderen ere blevne ubequemme til, lader det, som vi gjør det af puur Misundelse. Det lader for os, ligesom een der har Liig-Torner, og derfor fordømmer Dantzen. I maa min Troe ikke være i ond Humeur meere, kiære Svoger. Skulde nogen være allarmed over saadan jer Søns Conduite, skulde det være jeg, hvis Datter han skal have.

JERONIMUS

Jeg vil dog prygle den skielms Dreng, og hegle min Søn igiennem.

LEONARD

I skal min Troe ikke faae lov at gjøre nogen af Deelene saa længe jeg er her, og jeg gaaer ikke bort, førend I lover at pardonnerer dem.

JERONIMUS

Jeg skal da for Svogers skyld ikke gjøre stor Allarm. Henrich! kom snart hid, og lad Leander ogsaa komme hid.

HENRICH

Vil Herren da ikke slaae mig?

JERONIMUS

Nej jeg har for Monsieur Leonards skyld pardonneret jer denne gang. Men det meeste, som staaer mig for Hovedet, er, at han lovede mig i Aftes at gaae hen til Svoger i Dag tilig efter Aftale.

LEONARD

Ej det vil ikke sige. Nu veed jeg, hvad som har hindret ham.

SCEN. 3

Jeronimus. Leonard. Leander. Henrich.

JERONIMUS

God Morgen, Monsieur. I har jo været hos jer Svieger-Far i Maares efter Løfte?

LEANDER

Jeg beder om Forladelse hierte Far.

JERONIMUS

Ej I har ikke nødig at bede om Forladelse. I har lovlig Undskyldning. Een som har stimet den heele Nat over, maa jo endelig sove om Dagen. Jeg har Aarsag heller at bede om Forladelse, som har været saa dristig at forstyrre jer Søvn. Til Henrich. Og din Dag-Tyv - - - -

LEONARD

Ej Svoger! I har jo lovet intet ont at gjøre ham. Han maa jo gjøre, hvad hans Herre befaler ham.

JERONIMUS

Nej det er forskrækkeligt Svoger! den Knegt gaaer ind og dantzer self med; det gjør jo ingen anden Tiener.

HENRICH

Det kommer deraf, at jeg har bedre Hoved og Begreb end de fleeste andre Tienere; thi hvad Tieneste kand de dumme Diævle gjøre deres Herre dermed, at de sidde i en Vogn og fryser saa den heele Nat, at de maa ligge syg Dagen efter? Jeg holder for, at den største Tieneste, en Tiener kand gjøre sin Herre, er at pleje sig vel, naar Tienesten ikke forsømmes derved. See engang hvad min Herre vinder derved. Naar andre Herrer vil gaae paa Mascarade, knurrer Tienerne, jeg derimod hopper af Glæde, og er aldrig meere hurtig. Naar andre slyngelske og dosmeragtige Tienere, som sidde i Vognen om Natten, skal hiem, ere de gandske stive af Kuld og u-beqvemme at hielpe Herren Klæerne af, ja maa tage Draaber ind at sveede paa Dagen derefter. Jeg derimod gaaer dantzende hiem og er frisk Dagen derefter.

JERONIMUS

Hør mig til den Knegt, hvordan han kand besmykke sine Sager. Han kunde blive en perfect Lakej-Procurator.

HENRICH

Jeg holder for, at en stakkels Tienere, der diverterer sig brav, gjør meget vel. Vi fødes udi Armod. Vi opdrages udi Sult. Vi prygles en halv Snees Aar af en knarvorn Skolemester; saaledes gaaer vor Barndom hen. Naar vi kommer lidt til Alder, maa vi slæbe og trække, at vi ikke skal døe i vor Alderdom for Tiden af Sult. Kort at sige, vor heele Levnet er en Kiæde af Ælendigheder. Og naar vi nu vil hitte paa noget at bøde paa vor Jammer, og ved en og anden Lystighed hindre, at vore Legemer ikke skal falde i Staver, bliver vi igiennemheiglede.

JERONIMUS

Meener din Slyngel, at det er sundt at føre et u-ordentlig Levnet, og gjøre Nat til Dag?

HENRICH

Den Motion, Herre, vi har af en Nats Dantz, er saa sund, som at faae et heelt Apothek i Maven.

JERONIMUS

Kand dit Beest ikke movere dig uden det skal skee ved Dantz? Kandst du ikke gjøre nyttigt Arbeide, og deraf bekomme sund Motion?

HENRICH

Jeg kand movere mig med at dantze, jeg kand ogsaa movere mig ved at hugge Brænde, men ved den ene Motion kand jeg arbeide mig en Hypochondrie paa Halsen, thi man hugger ikke Brænde med Lyst, men ved den anden kand jeg fordrive en Sygdom, efterdi den er blandet med Glæde. Jeg vilde ønske, at vi kunde tage Kudsken og Hestene med ind paa Mascaraden, at de stakkels Beester ogsaa kunde have nogen Tidsfordriv og nogle gode Timer blant saa mange suure Dage.

JERONIMUS

Jeg troer, at jeg slaæer Hovedet i stykker paa den Knegt.

LEONARD

Det var Synd, Svoger. Han har alt for got Hoved dertil, at man skulde slaæ det i stykker.

JERONIMUS

Skulde den Knegt understaae sig at forsvare det, som alle skiønsomme Folk, der er kommen til Alders, fordømme, og ingen uden Straten-Junkere approbere?

LEONARD

Ej Hr. Jeronimus! lad ham da tale med mig, eftersom I ikke vil høre ham.

HENRICH

Herren har ret, at alle Folk, som er kommen til Alders, fordømme saadant, men hvorfor? fordi de er kommen i den Stand, at deres Been er bleven stive, at de self ikke kand dantze meer. Unge Folk har sine Tidsfordrive, og gamle Folk sine. Ungdommen fornøyer sig ved Spill, Dantz og deslige Lystigheder; gamle Folk her i Landet ved at sidde paa et Viinhuus om Aftenen, og igiennemheigle Ungdommens Feil, indtil de af 4re Vægtere maa lade sig slæbe drukken hiem.

Jeronimus løfter paa sin Stok.

LEONARD

I skal min Troe ikke slaæ ham Svoger, han har, min Troe, ikke Uret i den Post.

HENRICH

Jeg siger det ikke for at laste gamle Folk, men for at vise, at hver Alder har sine Feil. Om det nu er mindre Synd at gaae drukken hver Aften til Sengs (hvilket er gamle skikkelige Folks grande Mode hos os) eller at gaae paa Mascarade paa visse Tider om Aaret, det lar jeg staae ved sit Værd. Den eeneste Forskiæl er, at det første er en gammel vedtagen Skik, men det andet noget nyt.

JERONIMUS

Svoger! jeg veed ikke hvordan I kand taale sliig ugudelig Snak.

LEONARD

Ej I skal min Troe give ham lov at tale.

HENRICH

Meener Herren, at jeg siger dette for at moralisere? aldeeles ikke. Jeg siger kuns, at naar hver Stand betragter sine Feil, holder den ene Kniv den anden i Skeeden; og at intet Syn er meer selsom end at see en drukken Mand leedet af Vægtere hiem, moralisere og igiennemheigle Ungdommens Feil paa Vejen.

JERONIMUS

Men dit Beest! svar mig dertil. Hvad Anledning gives ikke til Ukydkshed ved Mascarader, hvor unge Mennesker uden Hinder forklædte kand kiøre hen til den tredie Sted, uden at nogen under deres Masker

skal kiende dem.

HENRICH

Ej Herre! I Spanien er det farligt, hvor Fruentimmer er indsluttet. Men her i Landet, naar to forliebe sig i hinanden, finde de hundrede Lejligheder at komme sammen. At reise til Gyldenlund eller Friderichs-Dal om Sommeren, holdes for en meget noble Tidsfordriv, men hvad der bestilles iblant, veed min Broer perfect, som er Lejekudsk.

LEONARD

Men Henrich! nu vil jeg ogsaa tale lidt: Naar unge Mennesker gaaer hver Aften paa Mascarade, og stimer den heele Nat, maa de da ikke sove den heele Dag derefter? blive de da ikke derudover til ørkesløse Mennesker, og omsider til Døgenigter?

HENRICH

Det er sandt Herre! jeg har ikke et Ord at svare dertil; jeg tar kun alleene min Herres Parti, som kommer der 5 a 6 gange om Aaret; thi de, som gjøre en Vane deraf, føre et skammeligt Levnet.

JERONIMUS

Gid du faae Skam for hver gang du har været over 5 eller 6 gange paa Mascaraden i Vinter.

HENRICH

Jeg har ikke noget at svare dertil Herre. Det kommer mig ej heller ved at forsvare det, lad dem svare som gaaer paa Mascarade 3 gange om Ugen heele Vinteren igiennem. Ellers kunde de got Folk ogsaa sige - -
-

JERONIMUS

Hvad kunde de sige?

HENRICH

De kunde sige: Ungdommen ved saadan iidelig Nattevægt vænnes til at blive haardføre, og kand derved i Fremtiden blive beqvemme til at lide ont, og vaage, naar Forretninger det udkræve.

LEONARD

Men det er Ulykken, Henrich, at naar de vaage om Natten, maa de sove Dagen bort.

JERONIMUS

Ingen Ting er jo skammeligere, end at gjøre Nat til Dag og Dag til Nat.

HENRICH

Det gjør jo alle Vægttere, Herre, og dog ere got Folk.

LEONARD

Ja det er sandt. Men Vægttere gjøre store Tienester om Natten, og de med god Samvittighed kand sove den halve Dag bort.

HENRICH

Ja de ønsker Folk udi Sang en roelig Søvn hver Time paa Natten, og tillige med deres Skraal vækker dem op af Søvn.

JERONIMUS

Kiære Svoger, tal ikke meer med den Knecht. Hør, hvis du oftere gaaer paa Mascarade, skal du paa Hovedet af mit Huus, og din Herre skal jeg gjøre arveløs.

LEONARD

Nu nu, Svoger! ikke saa hidsig, lader os gaae Middel-Vejen, og hør

ubesværges min ringe Betænkning om Mascarader. Jeg fordømmer ikke Mascarader, fordi de ere Mascarader; men fordi der gøres Vane deraf. U-nyttig Tids-Fordriv og Børne-Leeg ere undertiden saa fornødne for visse Folk som Mad og Drikke, og Mascarader, foruden at de forfrisker tungsindede Folk, ere af en sær artig Invention, thi de forestiller Menneskene den naturlige Liighed, hvorudi de vare i Begyndelsen, førend Hofmod tog overhaand, og et Menneske holdt sig for god at omgaaes med et andet; thi saa længe Mascaraden varer, er Tieneren lige saa god som Herren. Jeg fordømmer derfor ikke Mascarader, men deres Misbrug; thi at gaae 3 gange om Ugen paa Mascaraden er at sætte sine Midler til, er at sætte sin Helsen til, er at stiale 3 Dage bort af Ugen, ja undertiden den heele Uge, thi unge Mennesker kand ved iidelig Sviir og Døserie blive gandske ubegvemme til Forretninger. Man seer derfor ingensteds reglerede Mascarader heele Aaret igiennem. At dantze nogle gange om Aaret, enten med bedækt eller blot Ansigt, er intet ont, men at dantze heele Aaret igiennem, kand gjøre den beste Stad til en stor Daare-Kiste.

JERONIMUS

Svar nu dertil, Slyngel.

HENRICH

Skam det gjør!

JERONIMUS

Jeg troer vel, at du ikke kand svare noget vigtigt.

HENRICH

Herre! jeg har ikke Lyst til noget slags Spill, jeg spiller ikke Kort, som andre Tiennere; jeg fordriver aldrig Tiden med Drik eller hos Fruentimmer. Kort at sige: Jeg har ikke Lyst til noget uden Musiqve og Dantz. Hvilket derfor naar man betager mig, saa - - -

JERONIMUS

Gid du faae en U-lykke med din Raisonneren, paa den Maade kunde een ogsaa sige: Jeg har ingen anden Lyst end at slaae Folk ihjel; betager man mig ogsaa den Lyst, saa har jeg ingen Fornøyelse i Verden.

HENRICH

Nej Herre, det maa man hindre, den Lyst maa man dempe; thi det er ikke Folks Lejlighed at lade sig slaae ihjel. Men hvem lider derved, at jeg gaaer paa Mascarade?

JERONIMUS

Om ingen lider derved, saa lider du self, i det du sætter dine Penge u-nyttig til.

HENRICH

Ej Herre! den største Dyd er at lade Pengene roulere blant Folk.

JERONIMUS

Efterdi du holder det for en Dyd, at lade Pengene roulere blant Folk, saa lad dem da roulere blant fattige Folk, saa gjør jeg.

HENRICH

Herre! der er to slags fattige Folk udi et Land, nogle ere lade Stodere, andre ere arbeidsomme Stodere. De lade Stodere ere de, som gaaer om og tigger, og ikke vil arbeide; dem rækker Herren Haanden. De arbeidsomme Stodere ere Skrædere, Skomagere, Selge-Kiellinger, Makron og Sukkerbrød-Kiellinger, Leje-Kudsker; dem rækker vi Haanden. Dersom nu alle Folk levede saa indgetogen som Hr. Jeronimus, maatte alle slige Folk døe af Sult. Herren derfor ved sine Almisser styrker Folk i at betle; vi derimod hindrer dem fra at betle. Skal man hielpe Stodere, saa er det jo bedre at hielpe flittige end lade.

JERONIMUS

Hvilken forbandet Snak! du skal nok see, at nogen spiller alleene i den Intention at skaffe Kortmagerne Arbeid. Jeg vil ikke meer høre din u-rimelige Snak. Hør kiære Svoger! naar kand min Søn giøre Opvartning hos hans Datter?

LEONARD

Jo før jo bedre. Jeg veed ellers ikke, hvad der gaaer af min Datter i Dag, hun er saa melancholisk. Da vi sade og drukke Thee, gjorde hun ikke andet, end sukkede.

JERONIMUS

Den gode Jomfrue har Aarsag at være fortrydelig. Jeg lover, at min Søn skal komme derhen, og han forsømmer det. Hun kand jo have Aarsag, at tage saadant op som en Koldsindighed. See der Junker, der har du Frugten af din Natte-Stimen.

Leander sukker dybt.

JERONIMUS

Ja nu sukker vi bag efter. Nu finder vi, at vore Forældres Formaninger har været vel grundet. Og du Hr. Philosophux, kandst du ogsaa hitte paa noget at besmykke dette med?

LEONARD

Nu nu, Svoger, skiold ikke meer. Det er ikke saa farlig en Sag. Er det derfor, at min Datter er i ond Humeur, kand Melancholien snart fordrives, i det hun bliver erkyndiget om Aarsagen til hans Borteblivelse.

JERONIMUS

Lav jer da strax til, min Søn, at gaae derhen og giøre jer Undskyldning. Hr. Svoger er saa god at trinne lidt ind til mig, at vi kand tale noget sammen udi Eenrom.

De Gamle gaaer ind.

SCEN. 4

Leander. Henrich.

LEANDER

Henrich! vil du tage mit Lif fra mig, saa gjør du mig en stor Tieneste.

HENRICH

Faae den Skam, der gjør, og ligesaa den, der begierer.

LEANDER

Jeg vil betale dig derfor.

HENRICH

Nej Herren skal ikke sætte sig i nogen Bekostning derfor. Giør jeg det, saa gjør jeg det for slet intet; thi jeg blev strax hengt for min Tienstfærdighed, og saa nyttede Belønningen mig intet. Men hvor kand Herren blive saa Mod-løs deraf, at hans Far staaer og bræger noget hen i Vejret? Ligesom man ikke er daglig vant til at høre hans skidne Mund.

LEANDER

Du farer vild, Henrich! der er anden Aarsag til min Desperation, hvilken naar du faaer at høre, skal du self beklage mig. Jeg er bleven dødelig forliebt.

HENRICH

Det kand aldrig komme belejligere, nu Bryllups-Tiden er for Haanden.

LEANDER

Nej Henrich! jeg er bleven forliebt i et andet Fruentimmer paa Mascaraden i Aftes.

HENRICH

Jeg blev ogsaa forliebt udi adskillige Piger; men da jeg kom til at dantze, svedede jeg Kierligheden bort. Jeg var færdig at døe af Kierlighed til een, som jeg tog op til Hane-Dantzen, men inden den lange Dantz kom til Ende, gik der saa meget Cupido ud ved Sveed af alle Ender paa mig, at jeg ikke gad see den Pige meer for mine Øjen.

LEANDER

Gid jeg kunde sige det samme! Men den yndige Jomfrue har staaet mig for Øjene den heele Nat.

HENRICH

Ej Herre! den Kierlighed, som kommer saa hastig, har ingen Bestandighed. Tilmed faaer I hende maa skee aldrig meere at see.

LEANDER

Det forbyde Himmelen! Jo Henrich! jeg haaber at faae hende at see i Dag. Hendes Kierlighed svarer til min. Vi har sæt hinanden Stevne at møde paa et vis Stæd. Jeg har givet hende min Ring, og dette er hendes, som jeg her bær.

HENRICH

Det har dog anden Art, naar man forlover sig self, og ikke bruger Forældre til Commissionairer, da kand man giøre Forlovelse, Bryllup og Introduction til Barsel i en Haande-Vænding. Men Herre! at tale Alvor, saa maa I slaae denne nye Mascarade Kierlighed af Hovedet; thi denne Tid er meget ubelejligh for jer at blive forliebt udi andre.

LEANDER

Det er mig ikke mueligt Henrich! Ach havde du seet hende, da skulde du bestyrke mig i min Kierlighed. Jeg saa aldrig saadant angenemt Syn. Ansigt, Hænder, Mine, Tale; alt var saaledes, at et eeneste deraf kunde bevæge den allerkoldsindigste.

HENRICH

Men Herre! naar I seer ret til, saa er det, maa skee, en af Ane Hattemagers Battaillon.

LEANDER

Du skal nok see, at en Skiøge bær saadan kostbar Ring, at en Skiøge har saadanne angenemme Miner, saadant sødt Væsen.

HENRICH

Hun maa være hvad hun være vil, saa er det dog noget selsom, at et honnet Fruentimmer forlover sig saa hastig.

LEANDER

Jeg har holdet Stand mod alle Fruentimmer tilforn, men saa snart jeg fik denne Jomfrue at see, var det ligesom een sagde mig: Her er den Person, som Himmelen har beskikket dig til Ægtefælle. Og saadant er det ogsaa tilgaaet med hende. Kierlighed, Henrich, er noget, som man ikke kand beskrive.

HENRICH

Jeg merker det. Ellers kunde Monsieur Cupido nok have holdet inde med sine Pile paa denne Tid, nu Herren har sluttet Parti med en brav Mands Datter, hvilket ikke kand ophæves uden stor Allarm.

LEANDER

Der maa komme saa stor Allarm deraf, som der komme vil, saa beqvemmer jeg mig ikke til at tage Leonards Datter.

HENRICH

Det er noget forbandet Tøy. Der vil regne en hob Skiolds-Ord over jer, og en hob Prygl over mig. Jeg var tilfreds, jeg var Fanden i vold hen i en anden Kant af Verden. Jeg var tilfreds, jeg var Gouverneur i Ostindien. Raisonneer lidt Korn med jer self Herre.

LEANDER

Det hielper mig ikke.

HENRICH

Jeg vil see til om jeg kand curere jer, Herre, ved den sorte Konst, som jeg i min Ungdom har lært. I skal repeterere disse Ord 3 gange udi rad: Honneur, Interesse, Foragt, Skiolds-Ord, Fortreed, Forældres og Venners Had. Forsøg kun at repeterere de Ord 3 gange.

LEANDER

Det hielper ikke, om jeg repeterer dem 3.000 gange, alt saadant er forsvagt til at bevæge mig.

HENRICH

Kand det ikke hielpes, saa kand et heelt Apothek ikke curere Herren.

LEANDER

Du maa være mig imod i alting, Henrich, foruden i denne Post.

HENRICH

Og jeg vil holde med Herren i alting, foruden i denne Post. Denne nye Kierlighed, Herre, vil bringe os i stor U-lykke.

LEANDER

Tal ikke et Ord meer derimod, det skal ellers koste dit Liv.

HENRICH

Ja saa er best da at tie; nu merker jeg, at det er Alvor.

LEANDER

Jeg vil ej heller, at du skal tie.

HENRICH

Hverken tale eller tie?

LEANDER

Jeg vil, at du skal styrke mig i min Kierlighed. Jeg vil, at du skal give mig gode Raad, hvad jeg skal gjøre, hvordan jeg skal stille mig an, naar min Far spør mig, hvordan jeg har forrettet mit Ærende.

HENRICH

Jeg holder for, at det er best, at sige strax alting reent ud, og tage imod hvad som følger paa.

LEANDER

Hvad meener du der vil følge paa?

HENRICH

Nogle smaa Historier, som dog ikkun er Bagatelle. Om Herren vil tillade mig at agere en liden Comoedie derover udi 3 smaa Acter, paa det han kand see Begyndelsen, Fremgangen og Enden derpaa. Den første Act begynder saaledes: (Jeg er for Exempel Jeronimus først) Du letfærdige, liderlige Fugl, du est ikke værd at have slige brave Folk

til Forældre, imod hvis Villie du vil forlove dig med et løs Fruentimmer, som du har aldrig seet meer end eengang, og derved gjøre dig self til en Bedragere og Løgnere, prostituere din heele Familie, og bringe dig udi alle Folkes Eftertale. (Nu kommer Leonard og hans Datter:) I bilder jer nok ind, at min Datter er en Kastekiep, Monsieur Leander? troe mig, at her er Lands Lov og Ret, og at jeg skal spille med jer saa længe jeg har en Skilling i Pungen. Vi er kommen af alt for got Folk til at lade vort Huus saaledes prostituere.

(Nu kommer Jomfruen; hun piber:) Ach min hierte Papa! hvis I ikke hevner den Tort, som mig er skeed, dør jeg af Sorg. Han har jo self skriftlig begieret mig. Jeg har jo 3, 4: af hans Breve. Hvad har han paa mig at sige? er jeg vanskabt? har jeg ikke et got Rygte? er jeg ikke i alle Maader, som jeg har været beskreven? Det er et kort Indhold af den første Act, hvorudi Leander blir ved sit Forsæt at ægte en anden.

LEANDER

Det vil ungefehr blive saa.

HENRICH

Den anden Act begyndes saaledes: See denne Stoel, som jeg sætter her, er Tamper-Retten, og jeg er først Jomfruens Procurator. Nu læses op Stevningen: Rector og Professoribus gjøre vitterligt, at for os har ladet indstevne - - - Det vil jeg nu forbigaae og begive mig til Proceduren. Rangerer sig ved den ene Side af Stolen. Min Principalinde, gunstige Herrer, er en fornemme u-berygtet Jomfrue, som han self har begiæret af hendes kiære Forældre, og som han siden den Tid intet ont kand overbevise. Ved den anden Side. Det er sandt, gunstige Herrer, at min Principal har begiæret hende, og at han intet kand sige om hende, uden alt, hvad som ærligt og skikkeligt er. Men det er dog haardt at tvinge een til at gifte sig mod sin Villie. Det er jo ikke andet, end at bygge paa Helvede; tilmed saasom min Principal ikke har seet hende, langt mindre rørt hende, saa blir hun ligesaa god, som hun var tilforn. Til den anden Side igien. Nej holdt Hr. Collega, en Jomfrue, som man først u-tvungen har begiæret, og siden uden Aarsag slaaer op med, kommer derudover i alle Folkes Munde. Ved den anden Side. Han slaaer ikke op med hende af Modtvillighed; men en anden sterkere Kierlighed har betaget ham saaledes, at han ikke kand holde sit Løfte. Ved den anden Side. Ha ha, det er got Snak. Paa den Maade kunde enhver undskylde sig dermed. Ved den anden Side. I veed maa skee ikke hvad Magt Kierlighed har Hr. Collega, ellers taledede I ikke saa u-rimelig. Ved den anden Side. Jeg veed saa vel hvad Kierlighed er som I. Ved den anden Side. Hvorfor fører I da saadan forbandet Pølse-Snak? Ved den anden Side. I fører Pølse-Snak og taler som en Ting-Stud. Ved den anden Side. Var det ikke af Respect for Retten, saa skulde jeg vise din Slyngel, hvad en Ting-Stud er. Ved den anden Side. Er jeg en Slyngel? Ved den anden Side. Ja det tør jeg sige og forsvare det. Trækker sig self i Haaret, og skriger ved den ene Side, gjør ligesaa ved den anden Side. Jeg underkaster det til denne høye Rettets Kiendelse. Ved den anden Side. Jeg ligesaa. Nu er jeg Tamper-Retten. Sætter sig ned og læser med Gravitet. Saasom Seignr. Leander har forlovet sig med Hr. Leonards eeneste Jomfrue Datter, og han siden den Tid ingen skieilig Aarsag kand fremføre at til intet gjøre samme Forlovelse, saa dømmes han at ægte hende inden 6 Uger.

LEANDER

Ja hvad vil alt dette sige?

HENRICH

Aldeeles intet. Monsr. Leander blir endnu ved sit forrige Forsæt. Nu kommer den tredie Act: Der slaaes Arrest paa Monsr. Leanders Person. Hans Forældre har Plaisir deraf, lar ham ikke udi Arresten faae fornøden Pleje. Hvorudover, efter han har siddet og cuculuret en Tid

lang, den nye Kierlighed begynder meer og meer at forsvinde;
hvorudover Monsieur Leander kalder sine Forældre til sig og siger med
grædende Taare:

Han falder paa Knæ.

Ach mine kiære Forældre! nu har Sygdommen udraset hos mig. Jeg beder
ydmygst om Forladelse. Jeg vil beqvemme mig at tage Herr Leonards
Datter. Hvorpaa Monsieur Leander kommer paa fri Fod igien, og holder
Bryllup samme Dag. Dersom nu Herren er ingen Liebhaber af Omsvøb, saa
kand han holde Bryllup uden disse foregaaende hocus pocus.

LEANDER

Har du nu udtalt?

HENRICH

Ja Herre!

LEANDER

Du giør Comoedier som en Slyngel, og forestiller ikke min Character
ret, som er heller at døe end at forlade den Jomfrue, som jeg saa
inderlig elsker. Jeg byder dig endnu engang for alle, at du holder
inde med saadan Snak. Det vil ellers gaae dig - - - -

HENRICH

Jeg raader ikke fra denne nye Kierlighed, men jeg fortæller kun hvad
Gang Sagen vil have, for at merke, om Herren kand holde Stand.

LEANDER

Om du opregner 100 gange saa mange U-lykker for mig, hielper det ikke.
Tvert imod, ret forliebte Folk finder Fornøyelse i at være forfuldt
for det man elsker.

HENRICH

Nu Herre! saa bliv da ved at elske. Jeg skal befodre jer Kierlighed
saa meget mig mueligt er. Men der kommer den Gamle.

LEANDER

Hillement! jeg løber til side.

HENRICH

Begyndelsen af Krigen er god nok.

SCEN. 5

Leonard. Jeronimus. Henrich.

LEONARD

Ja ja, kiære Svoger! saa snart som mueligt skee kand; thi hvortil
tiener disse mange Præparatorier?

JERONIMUS

Hvad unge Folk sparer ved Bryllupet, det har de siden; thi mange Folk
her giøre slige Brylluper, at Bryllups-Maden er neppe fordøyet i
Maven, førend de maa dantze til Slutteriet.

LEONARD

Adieu saa længe. Jeg finder nok hans Søn i mit Huus; og saa kand jeg
høre hans Betænkende derover.

SCEN. 6

Jeronimus. Henrich.

JERONIMUS

Est du her Mester Fix? hvor er Leander?

HENRICH

Han er paa sit Kammer.

JERONIMUS

Paa sit Kammer? hvad Pokker er det for Snak? kunde han saa hastig forrette saadant Ærende?

HENRICH

Ach! saadant er snart giort Hr. Jeronimus, naar man veed Grebet.

JERONIMUS

Fuldte du ikke med ham?

HENRICH

Nej! han vilde ikke have mig med sig, og kom tilbage med et Ansigt, som een, der har faaet Kurven. Jeg spurdte ham, da han kom tilbage, hvordan Sagerne stode, da var han saa naadig at svare: hvad kommer det dig ved, din Slyngel? Om han nu gik saa dybt udi Tanker, at han ikke kiendte mig, det skal jeg lade være usagt.

JERONIMUS

Nej eftersom han svarede saaledes, saa har han vist nok kiendt dig. Lad ham strax komme hid.

SCEN. 7

Jeronimus. Leander. Henrich.

JERONIMUS

Nu Leander! har I saa hastig kundet forrette saadant vigtigt Ærende? Jer Sviegerfar tænkte, at finde jer endnu hos sig.

LEANDER

paa Knæ.
Ach min allerkiæreste Far!

JERONIMUS

Hvad Pokker er paa færde? hvad vil alle disse Historier sige? har I giort nogen U-lykke? hvad er det? siig frem.

LEANDER

Jeg frygter for min Fars Vrede.

JERONIMUS

Hvad er det Henrich? siig du mig det da.

HENRICH

skriger og falder ogsaa paa Knæ.
A - - - - -

JERONIMUS

Hvad U-lykke er paa færde? hvad ont har I giort?

HENRICH

grædende.

Vi har intet ont giort Herre; men vi agter kun at gjøre det.

JERONIMUS

Des heller maa jeg have det at vide, at jeg kand forekomme det. Jeg besvår jer, Leander, at sige mig hvad dette er. Mit heele Legom skielver af Frygt, og mit Blod kaager i mig af Begierlighed at vide det.

LEANDER

Og mit Blod kaager af Beængstelse, saa jeg ikke kand aabenbare det.

JERONIMUS

Vil ikke den ene, saa skal den anden. Fort Henrich! jeg befaler dig at sige frem.

HENRICH

A - - - - -

JERONIMUS

Vil du ikke sige med det gode, saa skal jeg strax faae dig indquarteret paa det Sted, hvor du skal med Magt blive tvungen til at bekiende alting til Punct og Prikke. Jeg skal strax have Bud efter Byens Folk at trække dig i Arrest. Hej Arv!

HENRICH

Ach Herre! jeg skal bekiende.

JERONIMUS

Nu bekiend da

HENRICH

Ach! lad min Herre Leander bekiende først saa skal jeg siden sige, om han glemmer noget.

JERONIMUS

Hej Arv!

HENRICH

Ach Herre, nu bekiender jeg. Min Herre Leander gir Monsieur Leonards Datter - - -

JERONIMUS

Hvad gir han hende?

HENRICH

grædende.
Døden og Dievelen; thi han er bleven forliebt udi en anden Jomfrue paa Mascaraden.

JERONIMUS

Ha ha, der har vi Mascarade-Frugterne. Men det vil intet sige; det skal vi let forekomme.

LEANDER

Jeg haaber dog, at min Far er ikke saa haard at tvinge mig til at elske mod min Villie.

JERONIMUS

Som jeg siger: i Aften skal du holde Bryllup med Herr Leonards Datter.

LEANDER

reiser sig.
Det skal aldrig i Ævighed skee.

HENRICH

reiser sig ogsaa.
Det skal aldrig i Ævighed skee.

JERONIMUS

Bilder I jer ind, at det staaer i jer Magt at prostituere jere Forældre, at prostituere en fornemme Jomfrue, og faae hendes Forældre at løbe med Liimstangen? Jeg skal vise jer, hvad Faderlig Myndighed formaaer.

LEANDER

Og jeg skal vise, hvad en Søns Desperation formaaer.

HENRICH

Og jeg skal vise, hvad en Tieneres Medlidenhed mod sin Herre formaaer.

JERONIMUS

Jeg skal overlevere dig i Øvrighedens Hænder.

LEANDER

Saa vit strækker sig ikke en Faders Myndighed, uden mig tillægges nogen Misgierning.

JERONIMUS

Er det ikke Misgierning saaledes at - - - - fort fra mine Øjen!

LEANDER

Hiertelig gierne.

Leander og Henrich gaaer bort.

SCEN. 8

JERONIMUS

alleene.

Ach! hvilken U-lykke vil ikke mit Huus geraade udi, og hvilken U-roelighed vil ikke min arme Siæl plages med! Paa den ene Side forestilles mig min givne Parole til en brav Mand, som af en Ven vil blive min største Fiende, Trudsler med Retten og Folkes Eftertale. Paa den anden Side forestilles mig min Søns Desperation, som jeg kand bringe til at gjøre mig end større Hierte-Sorg, hvis jeg pousserer denne Sag med all for stor Hidsighed. Jeg maa tvinge mig til lidt meer Lemfeldighed, og ikke gjøre for stor Allarm; det kand ellers komme Monsieur Leonard for ørene. Jeg maa give min Søn lidt Tid at betænke sig. Sygdommen tør rase ud. De forbandede Mascarader! de forbandede Mascarader!

ACTUS III

SCEN. 1

Leonora. Pernille.

LEONORA

Ach Pernille! jeg seer endnu ingen; her er det Sted, som er bestevnet til Samtale imellem os.

PERNILLE

Det er ikke hans skyld, som endnu ej er kommen, men Jomfruens, som kommer saa tilig.

LEONORA

Jeg er saa bange, at det varer for længe, og at min Far savner mig i Huset.

PERNILLE

Han plejer jo altid at sove 2 Timer Middags-Søvn.

LEONORA

Det er sandt nok, naar hans Sind er roelig. Men nu eftersom Skiebnen er saaledes, at jeg imod min Villie har maat sætte ham udi Bekymring, og aabenbare ham det, som mig ligger om Hiertet, frygter jeg for, at han kand have nogen Søvn hverken Nat eller Dag.

PERNILLE

Ej Jomfrue! Hr. Leonard har alt for let Sind dertil.

LEONORA

Siig ikke det Pernille! da han fik dette at vide, blev han ligesaa bleg som et Liig, og lod sig bære Mad paa sit Kammer. Det er ellers den første gang jeg har opirret ham til Vrede; thi han bringes ikke uden stor Aarsag udi Harnisk. Men nu er han sterkt ophidset, og jeg undskylder ham. Thi tænk engang Pernille, hvad Allarm saadant vil foraarsage, og hvad U-lejlighed vort Huus vil komme udi; thi Hr. Jeronimus, saa vit mig er berettiget, er en Mand, der skal søge at hevne sig til det yderste.

PERNILLE

Men eftersom Jomfruen tilstaaer, at hun gjør ilde, at hendes Fars Vrede er vel grundet, hvi gaaer hun da ikke strax hen, falder ham til Fode, og lover at gjøre hans Villie?

LEONORA

Ach Pernille! jeg seer og approberer det som mig tienligt er, men følger det, som mig er skadeligt. Mit Hierte har ballanceret længe mellem Fornuft og Kierlighed; men Kierlighed har vundet Sejrr. Ach u-lyksalig var den Tid, jeg fik den unge Person at see, hvis Skiønhed har saaledes betaget mit Hierte, at jeg ikke er mægtig meer til at bruge min Fornuft. Ach gid de Mascarade-Klæer man lavede til i Gaar for mig, havde været mine Liig-Klæer.

PERNILLE

Ej Jomfrue! tag ikke saadant afsted. I er kommen her for at tale med den unge Person, som I elsker, og dog paa samme Tid ønsker jer i Graven.

LEONORA

Ja, og det med Billighed; thi omendskiønt jeg elsker, saa fordømmer jeg dog min Kierlighed. Ach! gid han ikke vilde møde, gid han vilde foragte mig. Gid han var en Bedrager, at derved min Kierlighed kunde forvandles til Forbittrelse, og jeg kunde komme paa rette Vej igien. Men Himmel! kommer der ikke een? mon det er ikke han? jo det er han.

SCEN. 2

Leonora. Pernille. Leander. Henrich.

LEANDER

Ach allersødeste Jomfrue! jeg har talt hver Minut fra den Tid jeg maatte forlade hende indtil nu, saa stor har min Længsel været at see igien den yndige Person, hvilken saaledes har betaget mit Hierte, at jeg kand ikke have mine Tanker henfæst paa noget andet. Jeg har siden den Tid ikke forlystet mig i andet end at see paa denne Ring, som jeg af min søde Jomfrues Haand har bekommet til et Pant og Forsikring om hendes Kierlighed mod mig igien.

LEONORA

Ach Monsieur! den udi vort Kiøn af Naturen indprentede Blufærdighed holder mig fra at udøse min Hiertens Meening. Men - - -

PERNILLE

Jeg skal fuldføre Resten. Vær forsikret om, Monsieur! at det ikke er gaaet min Jomfrue et Haar bedre, saa at hun udi Tanker havde gaaet barfod ud i Dag, hvis jeg ikke havde varet hende ad, at hun maatte tage Skoe paa. Jeg kand ikke begribe, hvordan en Jomfrue, der har stedse været et Exempel paa Koldsindighed, kand paa eengang blive saa sternforliebt.

LEONORA

Ach! ja jeg kiender mig ikke meer self.

LEANDER

Allerskiønneste Jomfrue, der er noget Guddommeligt udi Kierlighed. Saa snart jeg fik hende at see, oprørtes mit heele Blod saaledes, at jeg snart ikke kunde erindre hvor jeg var.

Medens de taler, gjør Henrich ligeledes Cour til Pernille.

LEONORA

Det gik mig ligeledes; thi det første Monsieur tog sin Maske af, og nærmede sig til min Person, var det ligesom Dommen blev opløst for mig, at jeg skulde elske ham. Den Bevægelse jeg fandt derover, langt fra den ved hans Fraværelse er bleven stillet, den tvert imod meer og meer formeeres; saa jeg merker, at her er noget andet, end det man gemeenlig kalder Forliebelse, og at det er Himmels besluttede Raad, som tvinger mig mod min Villie at elske ham.

LEANDER

Hvi søde Jomfrue! mod hendes Villie?

LEONORA

Ach jo! her er saa mange Steene i Vejen, som ikke uden med stor Møje kand udrøddes. Mine Forældre har beskikket mig til en anden, saa jeg kand ikke naae mit Maal, med mindre jeg vil underkaste mig deres Vrede.

LEANDER

Ach Himmel, er det mueligt! jeg har just self samme Skiebne. Men hvad vil disse Forhindrings-Steene betyde, naar vi blive bestandig med hinanden? Jeg paa min Side skal vove alting til det yderste, heller opofre mit Liv og Blod end lade mig tvinge til nogen anden.

LEONORA

Og jeg forsikrer min Herre om ikke mindre Bestandighed paa min Side. Men maatte jeg spørge, hvilken den Person er, som han tvinges til? Item hvilke hans Forældre ere? Thi - - -

PERNILLE

Hillement, jeg hører een komme. Jeg merker paa Gangen, at det er hendes Far.

LEONORA

Ach Monsieur, saa maa han retirere sig. Min Kammer-Pige skal stedse patrollere paa dette Sted, om det blir mig forbudet at komme her oftere. Hende kand han enten mundtlig eller skriftlig ved sin Tiener berette mig sin Tilstand og hvad videre maa foretages.

Leander kysser paa Haanden og gaaer bort.

SCEN. 3

Leonard. Leonora. Pernille.

LEONARD

Ach jeg arme Mand! i en u-lyksalig Tid kom jeg hid til Byen at holde min Datters Bryllup. I en u-lyksalig Tid tilstødede jeg hende at gaae paa Mascarade! nu fordømmer jeg det slags Giækkerie, som jeg nys tog i Forsvar; thi saadant gir Anledning til - - - See hvad bestiller I her? holder I geheime Raad, hvordan jer onde og løsagtige Forsæt skal forfremmes? Hvo har givet jer lov at gaae ud af Huset?

PERNILLE

Jomfruen var ikke vel, hun maatte ud og tage Luft.

LEONARD

Jeg troer det nok at hun er ikke vel. Hun har en slem Feber, som

Luften ikke curerer. Løsagtigheds Sygdom fordrives paa en anden Maade.

LEONORA

Ach jeg elendige Menneske! der skal høre saadan haanlig Bebreidelse.

LEONARD

Ha ha, jo Frøiken! gaaer det dig saa til Hierte? Du skammer dig ikke ved at forfalde til Løsagtighed, men din Kydskhed tillader dig ikke at høre det Ord nævne. Det kalder jeg den rette Øjen-Skalkhed.

LEONORA

Jeg er, Himmelen skee Tak, endnu ikke forfaldet til nogen Løsagtighed. Jeg haaber ogsaa, at jeg aldrig skal besmitte mit Levned dermed. Men jeg er indtagen af reen Kierlighed til en Person, som meriterer den.

LEONARD

Ja vist er det en reen Kierlighed. Først at forlove sig med en brav Mands Søn, og siden forliebe sig udi den første man seer. Jeg veed ikke bedre end at du gaaer paa Mascarade i Aften igien, at du kand forliebe dig udi den anden, i Morgen Aften i den tredje, og fare saa stedse fort indtil du kand faae saa mange Kiærester, som der bliver Mascarader i Aaret til. Saa kand du med Tiden paa en Comoedie blive en perfect Actrice, hvis Maade er at gifte sig engang hver Aften.

LEONORA

Min hierte Papa! det er jo ikke den første Mands-Person, jeg har seet. Jeg har jo været paa adskillige Forsamlinger tilforn, men er altid gaaet lige koldsindig derfra. Men denne Persons Meriter har saa indtaget mig, at - - - -

LEONARD

Hvad kand du sige om en fremmed Persons Meriter andet, end at han kand gjøre smukke Caprioler i en Menuet og nogle Complimenter?

PERNILLE

Jo jo, Karlen kand min Troe gjøre andet, om jeg ellers er en Kiender.

LEONARD

til Pernille.

Han kand, maa skee, skille dig ved din Jomfruedom, om du har nogen. [til Leonora.]

Men jeg vil sætte, at det er en ærlig Karl, og at han har Meriter. Kand det undskylde dig Leonora? Veedst du ikke, at du er forloved med Leander, Hr. Jeronimi Søn?

LEONORA

Jeg veed det nok min hierte Papa! jeg fordømmer derfor den nye Kierlighed; men jeg kand ikke hindre dens Virkning. Jeg har derfor henbragt den heele Nat med Suk og Graad, og bedet Himmelen om Bistand at staae den imod, men alt forgieves, saa jeg merker, at min Skiebne er ikke anderledes end at jeg skal elske ham.

LEONARD

Ja der har vi det. Vi vil besmykke alle vore onde Lyster med Skiebnen.

PERNILLE

Jo min Troe er der Skiebne udi saadant. Det vil jeg døe paa, skjønt hverken min Far eller Moer var Calvinist.

LEONARD

Holdt din Mund, Pernille, og bestyrke hende ikke i sit onde Forsæt.

PERNILLE

grædende.

Jeg veed ikke hvorledes det er med Herren nu. Han var saa god tilforn, som Dagen var lang, men nu er han verre end en Dievel.

LEONARD

Jeg er saa from som nogen Mand kand være mod sine Børn.

PERNILLE

Er det Fromhed, at ville bringe sin Datter til Desperation?

LEONARD

Har jeg ikke Aarsag at være forbittred? er det ikke noget, som angaaer min Velfærd og Ære? Naar min stakkels Kone paa Landet faaer dette at vide, mon hun ikke vil gremme sig til døde?

LEONORA

Men min hierte Far - - -

LEONARD

Jeg vil ikke være din Far længer, indtil du forandrer dig. Gak strax hiem fra mine Øjen.

De gaaer.

SCEN. 4

Leonard. Jeronimus.

LEONARD

Jeg har kunnet bære all Modgang med Koldsindighed, men denne U-lykke kand jeg ikke skikke mig i. Her staaer mig for Øjene min Datters Velfærd, min egen Reputation, og den Sorg min Kone vil tage herudover; thi hun har fornemmelig smiddet dette Parti. Men alt dette er intet mod den Pust, jeg vil udstaae med den hidsige og knarvurne Jeronimus, hvilken oven i Kiøbet vil udøse all sin Galde mod mig. Jeg maa grunde lidt paa, hvordan jeg skal belegge mine Ord. Gaaer og spadserer ved den ene Side.

JERONIMUS

kommer ind af den anden Side.

Ach jeg arme elendige Mand! gid min Kone havde født et Rokkehoved til Verden i Steden for denne Søn, der gjør mig saa stor Hierte-Sorg paa min gamle Alder. Jeg har givet ham Tid at betænke sig, forhaabende, at, saasom denne Sygdom hastig er kommen over ham, den ogsaa hastig skulde forlade ham, men jeg finder nu større Halstarrighed end tilforn. Hvad vil den gode Hr. Leonard sige, naar jeg bringer ham saadan u-behagelig Tidende?

LEONARD

Jo meer jeg pønser paa at belegge mine Ord, jo meer confunderet bliver jeg.

JERONIMUS

Hr. Leonard vil maa skee holde det for en Fynte af mig.

LEONARD

Var Hr. Jeronimus en Mand at tale med som andre, ikke saa hidsig og fremfusend.

JERONIMUS

Men regner han mig det til onde, saa gjør han mig stor Uret.

LEONARD

Men saasom jeg kiender hans Sind, saa zitterer og bæver mit heele

Legeme.

JERONIMUS

Jeg har Sorg nok ligevel, uden at han legger Byrde paa Byrde.

LEONARD

Jeg staaer derfor i Beraad, om jeg vil driste mig til at tale med ham self.

JERONIMUS

Min Kone og alle mine Huus-Folk skal vidne om min U-skyldighed for ham; men jeg er bange, at det hielper ikke.

LEONARD

Jeg er bange, at han udi første Hidsighed forløber sig og siger mig noget, som min Ære ikke tillader at fordøye.

JERONIMUS

Men jeg kand undskylde den gode Mand, om han ingen Raison vil høre; thi det er hans eeneste Datter, som saaledes prostitueres.

LEONARD

Men jeg maa bevæbne mig med Koldsindighed, og betænke, at hvad han gjør og taler mod mig, er af en retmessig Iver.

JERONIMUS

Om han skielder mig for en Skuffer og Bedragere, vil jeg svare: Min Hr. Leonard, jeg har ikke et Ord derimod at sige.

LEONARD

Jeg vil falde paa mine Knæ, og med grædende Taare bede ham om Forladelse, om det kand hielpe.

JERONIMUS

Jeg maa hen og aabenbare det strax; thi jo længer jeg tier dermed, jo meer mistænkt gjør jeg mig self.

LEONARD

Courage Leonard! du maa derhen, det kand dog ikke længer dølges.

De møder hinanden begge to, og rykker i en hast skielvende tilbage, og bliver staaende en Tid, uden at tale.

LEONARD

med en grædende Røst.

Herr Jeronimus!

JERONIMUS

Herr Leonard

LEONARD

Hvorfor driver I Abespill med mig?

JERONIMUS

Hvorfor driver I Abespill med mig?

LEONARD

Jeg blues ved at see paa jer.

JERONIMUS

Jeg blues ogsaa ved at see paa jer.

LEONARD

Jeg tør ikke kalde eder Svoger meer.

JERONIMUS

I har ikke Aarsag til andet.

LEONARD

Har I da allerede faaet Kundskab derom?

JERONIMUS

Alt for tilig desverr.

LEONARD

Min Datter er som hun var afsindig

JERONIMUS

Min Søn er saa desperat, at han ingen Formaninger agter.

LEONARD

Er jeg ikke at beklage Hr. Jeronimus?

JERONIMUS

Gaaer ikke denne Sorg mig meest an Hr. Leonard?

LEONARD

Nej, Sorgen gaaer mig meest an, som er hendes Fader.

JERONIMUS

Er det ikke min Søn?

LEONARD

Spot mig ikke Hr. Jeronimus, hvad kand jeg dertil?

JERONIMUS

Spot mig ikke Monsr. Leonard, jeg er gandske u-skyldig.

LEONARD

Vil I da ikke regne mig det til det onde?

JERONIMUS

Vil I da ikke see det an, som en Fynte af mig?

LEONARD

paa Knæ.

Jeg falder paa mine Knæ, og beder med grædende Taare om Forladelse.

JERONIMUS

Jeg falder ogsaa paa Knæ, og beder om Forladelse.

LEONARD

Jeg haaber dog, at vi skal finde Middel til at forekomme denne Ulykke.

JERONIMUS

Faders Myndighed er dog stor.

LEONARD

Men min Datter er gandske desperat.

JERONIMUS

Hun har ikke Aarsag til andet, den gode Jomfrue.

LEONARD

Gid hun faae Skam den Akkermær; hun har Aarsag at skamme sig.

JERONIMUS

Dette forstaaer jeg ikke. Skammen er jo ikke hendes, men min vanartige Søns, der saaledes vil bryde sit Løfte.

LEONARD

reiser sig.

Hvad vil dette sige? Jeg komme at gjøre Afbigt paa min Datters Vegne, som har faaet nye Kierlighed i Hovedet.

JERONIMUS

reiser sig ogsaa.

Hvad vil dette sige? Jeg kommer at gjøre Afbigt for min Søn, der vil bryde sit Løfte.

LEONARD

Vil jer Søn og bryde sit Løfte.

JERONIMUS

Vil jer Datter og bryde sit Løfte?

LEONARD

Vi maa ikke forstaae hinanden ret Hr. Jeronimus.

JERONIMUS

Jeg troer det samme Hr. Leonard.

LEONARD

Lad os da forklare vore Ord lidt meere tydelig. Hvorfor falder I paa Knæ for mig og beder mig om Forladelse?

JERONIMUS

Fordi jeg frygtede jer Vrede. Men hvorfor faldt I paa Knæ, og græd for mig?

LEONARD

Fordi jeg frygtede, at I skulde udøse jer Galde imod mig, da jeg dog er gandske uskyldig derudi.

JERONIMUS

Endnu er jeg lige klog.

LEONARD

Jeg min Troe ligesaa.

JERONIMUS

I siger, at I kommer at gjøre Afbigt for jer Datter, som vil bryde Forlovelsen, og det er min Søn, som vil kuldkaste den.

LEONARD

I siger, at I kommer for at gjøre Afbigt for jer Søn, og det er just min Datter, som vil bryde.

JERONIMUS

Nej, min Herre, her er Irring herudi. Det er min Søn.

LEONARD

Irringen er hos jer, Hr. Jeronimus; thi det er visselig min Datter.

JERONIMUS

Nu kom jeg fra min Søn, og da var hans sidste Ord: Jeg er bleven indtagen af Kierlighed til en anden, og vil heller døe end tage Leonora, Hr. Leonards Datter.

LEONARD

Ret nu kom jeg lige fra min Datter, og da var hendes sidste Ord: En fremmed ung Herre har saaledes indtaget mit Hierte, at jeg heller vil miste mit Liv, end lade mig tvinge til Leander, Hr. Jeronimi Søn. Gid jeg faae Skam, er det ikke sandt, som jeg siger.

JERONIMUS

Gid jeg i dette Øjeblik maa blive omskabt til en Varulv, om jeg farer med Løgn.

LEONARD

Ved hvad Lejlighed har jer Søn faaet disse Grillen?

JERONIMUS

Han har forliebet sig i et Fruentimmer paa Mascaraden i Aftes.

LEONARD

Ligesaadan er det gaaet min Datter.

JERONIMUS

Saa har vi paa den Maade ikke fornøden at skrabe for hinanden.

LEONARD

Jeg meener det samme.

JERONIMUS

Jeg tager mine Complimenter tilbage.

LEONARD

Jeg ogsaa mine.

JERONIMUS

Men Hr. Leonard! Om vore Børn løber gall, skal vi føye dem derudi?

LEONARD

Jeg har i Sinde at tvinge min Datter.

JERONIMUS

Og jeg har i Sinde at legge en Capsuun paa min Søn.

LEONARD

Jeg vil kalde jer Svoger igien som tilforn.

JERONIMUS

Jeg vil ogsaa kalde jer Svoger.

LEONARD

Jeg har aldrig været for at tvinge Børn, men jeg skal herudi vove alting til det yderste; thi hvis Partiet gaaer ikke for sig, tør jeg ikke komme hjem til min Kone igien.

JERONIMUS

For min Kones skyld er jeg ikke bange, thi hun løb self Gade-gall iblant, om hun maatte raade sig; men for min egen Æres skyld skal jeg figte for dette Parti som for all min timelige Velfærdt. Men nu haaber jeg kiære Svoger, at I ikke agerer Procurator for Mascarader oftere; thi her seer I en Suite deraf.

LEONARD

Det er sandt nok. Jeg skal heller ikke oftere tage saadant i Forsvar. Men hvad Middel skal vi nu gribe til for at naae vor Maal?

JERONIMUS

Vi skal bruge den Magt og Myndighed, som GUD og Naturen har givet Forældre, og vil det ikke hielpe, saa skal I lade ham stevne til

Ægteskab udi jer Datters Navn.

LEONARD

Jeg er kun alleene bange, at min Datter derover geraader udi Desperation og gjør en U-lykke paa sig self.

JERONIMUS

Ha ha, kand hun kun giøre sin Far saa troe! Saadan Desperation, sær hos unge Jomfruer, vil ikke meget betyde. Det er kun Tragoedier og Romaner de agerer iblant, for at imitere forliebte Heltinder, som de har læset saadan Slidder-Sladder om. Min Søn stiller sig lige saa syg an, men jeg har alt Recepten tillavet, hvorved Feberen skal fordrives. Dog er best, at vi gaaer noget lemfeldig frem udi Begyndelsen; thi Tiden er ofte den bedste Læge.

LEONARD

Jeg vil da strax forføye mig hiem for at overlegge dette paa min Side.

JERONIMUS

Jeg iligemaade. Adieu saa længe.

SCEN. 5

HENRICH

med en Byldt paa Ryggen, klædt som en Jøde-Præst, med et langt sort Skiæg.

Kunde jeg kun faae fat paa hende, der i bestaaer det, thi vi har Hastverk fore, og jeg veed ikke at finde hende uden paa dette Sted, hvor hun lovede at patrullere; thi faaer jeg ikke fat enten paa Jomfruen self, eller Kammer-Pigen, saa er jeg om en Hals. Min Herre, da han hørte, at hans Far vilde lade giøre nyt Laas til Gade-Porten, at ingen skulde komme ud eller ind uden hans Tilladelse, tog han Flugten ligesom han gik og stod. Han opholder sig i et Huus ved Nørre-Port hemmelig, og der vil han stevne sin Kiæreste til sig, at de kand tage Flugten af Byen, og lade sig vie sammen paa Landet, og naar Vielsen først er holdt, saa maa Monsr. Leonard siden stevne min Herre, om han vil, end for Tamper-Retten til Spiir; thi naar han først er gift med en anden, saa falder alle andre Prætentioner af sig self, og Jeronimus forliger sig med sin Søn igien, naar han fornemmer, at denne nye Kiæreste er ogsaa kommen af got Folk, hvilket jeg ikke tviler om. Jeg har ført mig i denne Dragt, at ingen skal kiende mig; thi jeg kand ikke komme bort førend jeg har forrettet mit Ærende, som er at vare Jomfruen ad om min Herres Flugt, og overlevere hende denne Address paa et stykke Papiir, hvor hun skal finde ham. Men see der, fører nu ikke Fanden mig den gamle Jeronimus paa Halsen! Jeg maa blive staaende; thi løber jeg, saa gjør jeg mig mistænkt.

SCEN. 6

Jeronimus. Henrich.

JERONIMUS

Jeg er bange, at det henger ikke ret sammen. Jeg er bange, at Leander har spillet mig et Puds. Da jeg gik ud at tale med Monsieur Leonard, var han hiemme, men nu seer jeg hverken ham eller hans Tienner. Jeg kunde af lutter U-roelighed ikke bie længer inde. Jeg lod Arv løbe ned i Lyst-Huset i Haven; er han ikke der, saa blir jeg bange som en Hare. Men jeg maa spørge denne Jøde-Præst, om han ikke har seet nogen gaae forbi. Hør Rabbi! saae I ikke en ung Person med en Tiener komme her af Huset?

HENRICH

Abi Kala Spinther, meristan Cadedi Farluf spæ kavet.

JERONIMUS

Jeg forstaaer ikke Hebraisk, Rabbi.

HENRICH
Candelabro Tick tack jucatan Psalmanasar.

JERONIMUS
Jeg forstaaer hverken Chaldaisk eller Hebraisk, Rabbi. Kand I ikke tale Dansk eller Tydsk?

HENRICH
Ja freylich Herr, ich sprech Westphälisk, Westphälisk.

JERONIMUS
Hvorfor svarer I mig da paa Hebraisk?

HENRICH
Ich dachte, der Herr auch een von Israels Kindern wäre; denn der Herr hat ein perfect Jüdisk Gesicht, ein perfect Jüdisk Gesicht.

JERONIMUS
Gid du faaer en U-lykke, saa vist som du lyver.

HENRICH
Aber recht Ernst mein Herr, ist er nieht ein Portugiser-Jüde? Mir dünckt dass ich ihm gesehen hab in der Synagoge in Altona.

JERONIMUS
Nej I farer vild Rabbi, jeg er en god Christen, som boer i dette Huus, hvor der aldrig har været nogen Thalmud eller Alcoran.

HENRICH
Um Verzeihung denn mein Herr! um Verzeihung.

JERONIMUS
Men saae I ikke en ung Person med en Tiener gaae her udaf Porten?

HENRICH
sagte.
Gid du faae en U-lykke, du maatte gaae ind ad Porten! Jeg er saa bange, at Cammer-Pigen kommer i det samme. Jeg maa see, om jeg kand drive ham bort med Snak.

JERONIMUS
Kand I ikke svare mig til mit Spørsmaal?

HENRICH
Der Herr sagt dass kein Thalmud oder Alcoran in seinem Hause gewesen sey.

JERONIMUS
Ja det siger jeg, men det er ikke det som jeg - - - -

SCEN. 7
Pernille. Jeronimus. Henrich

PERNILLE
Hillement, her er Folk! hvem Pokker har ført disse to Jøder hid?

Henrich blir hende vaer, springer hen til hende, og tar hende udi Haanden. Pernille skriger.

HENRICH
Kiender I mig ikke Mammeselle? jeg tiener hos jer Jomfrues Kiæreste. Jeg har forklædt mig saa for en vis Aarsag skyld, gak lidt til side,

til jeg kand faae den gamle Mand bort; thi jeg har noget at sige jer, som er meget Magt paaliggende.

PERNILLE
sagte.

Hillement er det jer?
Høyt.
Ach kiære Jøde, lad mig med Fred.

HENRICH
Gehe man Jomfrue, gehe man.
Vender sig til Jeronimus igien.
Das ist ein sehr grosse Unterscheid, Herr, zwischen den Alcoran und den Thalmud.

JERONIMUS
Hvem Pokker spør derom?

HENRICH
Der Thalmud ist geschrieben von den Türckischen Gott Mahometh.

JERONIMUS
Jeg troer Fanden har sat ud den Karl at plage mig med Snak.

HENRICH
Aber der Alcoran, mein Herr, das ist ein heiliger Buch, ein heiliger Buch.

JERONIMUS
Gak Pokker i vold med din Alcoran og din Thalmud.

HENRICH
Der Nahm von Alcoran wil so viel sagen, als eine Juden-Biebel, und kommt von zwo Chaldaïskén Worten Al und Coran. Al beteuted - - -

JERONIMUS
gaaer til den ene Side, vender ham Ryggen, holder for Ørene og siger:
Tal nu din Hund, til du blir sort.

ARV
kommer indløbende.
Hvor blev af Herren? Hvad vil denne Jøde-Præst? Hvad Pokker er det?
det er jo Henrich, som er forklæd.

HENRICH
tar Arv til side, sigende:
Hør Arv! En Otting Meel, 2 stykker røget Kiød, Kokke-Pigens Møedom.
Hvem er jeg nu?

ARV
Ach! I er, min Siæl, en Jøde-Præst.

JERONIMUS
vender sig om.
Mon det Beest nu har udtalt? See der er Arv! Nu Arv! hvordan er fat?

ARV
Herre! denne Mand er en Jøde-Præst.

JERONIMUS
Det seer jeg nok.

ARV

Det er, faae jeg Skam, en Jøde-Præst.

JERONIMUS

Jeg seer det nok; men fandt du - - -

ARV

Om Herren ikke vil troe mig, saa vil jeg gjøre min Eed derpaa.

JERONIMUS

Gak Pokker i Vold med din Snak. Men fandt du min Søn eller hans Tiener?

ARV

Nej Herre! de er ingensteds udi Huset. Men de kand være ude i Ærende. Bortløben er de ikke; thi hvis Monsr. Leander havde haft saadant fore, havde nok Henrich varet Herren ad.

JERONIMUS

Den listige Skielm, havde jeg kun ham først, thi han er Hiulet, som driver alting.

ARV

Jeg har ogsaa haft onde Tanker om Henrich tilforn, men paa nogen Tid har jeg fornummet, at han er en god Siæl.

HENRICH

sagte.

Nemlig fra den Tid jeg agerede Spøgelse.

JERONIMUS

Kom, lad os gaae ind og see efter, om der fattes nogle Sager i Huset. Adieu Smautz, nu kand I tale saa meget Hebræisk som I vil.

SCEN. 8

Pernille. Henrich.

HENRICH

Den gang gik jeg fri, han kiendte mig ikke, og Arv tør ikke lukke sin Mund op. Hej Mademoiselle!

PERNILLE

kommer frem igien.

Ach! jeg vidste min Troe ikke andet end du var en Jøde. Men hvorfor har du saaledes forklædt dig?

HENRICH

Min Herre, da han fornam, at hans Far vilde indspærre ham, har taget Flugten, og givet mig denne skrevne Adress til Jomfruen, hvor hun kand finde ham. Jeg har imidlertid paataget mig denne Dragt, at jeg ikke skulde blive kiendt af nogen.

PERNILLE

Hvor boer din Herres Far?

HENRICH

Min Herres Far er en fornemme riig Mand, meget haard og streng. Det var just den samme gamle Mand, som I saae nys her staaende. I kand self tænke, i hvilken Bængstelse jeg da var af Frygt for at blive kiendt. Men vi har ikke et Øjeblik af Tiden at give bort. I maa strax tage Flugten med jer Jomfrue til det Huus hvor min Herre er.

PERNILLE

Saa løber jeg da strax. Adieu.

HENRICH

Denne Pige staaer mig perfect vel an, gid jeg var kun en Jøde, saa skulde jeg virkelig filoutere hende hendes Jomfruedom, men jeg vil see til, hvad der kand blive af siden; nu maa jeg see til, at jeg kand smørre mine Støvler.

SCEN. 9

Jeronimus. Magdelone. Henrich. Arv.

JERONIMUS

Ach jeg elendige Mand! han er vist nok bortløben; thi hans Skriin, hvorudi han havde sine kostbare Sager, staaer aaben og gandske tom. Men hvad Pokker er dette? endnu staaer denne Jøde her.

MAGDELONE

Maa skee det er een af min Søns Spioner. Gid jeg er aldrig ærlig, troer jeg ikke, at det er Henrich forklædt.

Henrich vil løbe. Jeronimus og Magdelone holder paa ham. Jeronimus griber ham i Skiægget, som falder fra.

JERONIMUS

Ha ha, go Karl, velkommen Monsieur Rabbi!

HENRICH

Nej Herre! siden I tog Skiægget fra, kand jeg ikke være Rabbi længer.

JERONIMUS

Til hvad Ende skal jeg finde dig i denne Dragt? hvor er din Herre?

HENRICH

Min Herre er - - han er, lad see! Jeg veed min Troe ikke, hvor han er. Skal jeg tage vare paa min Herre?

JERONIMUS

Du est ikke alleene hans Tiener, men ogsaa hans Geheime-Raad. Det er vel ikke omsonst, at du er kommen i denne Dragt.

HENRICH

Det er en Dragt, Herre! som jeg vilde bruge paa Mascaraden i Aften.

MAGDELONE

Ach! troe ham ikke, min hierte Mand! jeg har alt haft Bud i Dag til Capion. Der blir ingen Mascarade i Aften.

JERONIMUS

Ha ha, har I alt haft Bud? I har nok Lyst at forsøge Lykken end engang, og lyve jer en nye Feber paa.

MAGDELONE

Nej min Troe har det aldrig været min Tanke. Jeg vilde kun vide det for at hindre jer Søn Leander.

JERONIMUS

Det er ikke min Søn. det er jer Søn; thi han slægter sin Moer paa udi Galskab. Men nu er det, som meer vigtigt er at tale om: Siig frem du vanartige Skielm, hvor min Søn er.

HENRICH

Jeg veed min Troe ikke Herre!

JERONIMUS

Hej Arv! Jeg skal straks komme dig til at bekiende.

HENRICH

Ach Herre! hvordan skal jeg bekiende, naar jeg ikke veed?

ARV

kommer ind.

Vil Herren noget?

JERONIMUS

Der er 2 Soldater i Gaarden, som hugger Brænde, lad dem strax komme hid.

HENRICH

Ach Herre! vær naadig.

JERONIMUS

Skal man ikke kunde tvinge saadan Karl til at bekiende? det skulde være meget.

Tvende Soldater kommer ind.

JERONIMUS

Tar mig fat paa denne Karl.

HENRICH

Ach Herre, jeg vil bekiende: Min Herre er løben bort med den Jomfrue, som han forliebede sig udi paa Mascaraden.

JERONIMUS

Hvor holder han sig oppe da?

HENRICH

Det veed jeg min Troe ikke.

JERONIMUS

Trækker ham ind, og kaster ham ned i Kielderens, og binder Hænder og Fødder paa ham.

HENRICH

A - - - jeg vil giøre min Eed paa, at jeg ikke veed, hvor han er.

JERONIMUS

Du kand maa skee ikke komme det ihu, men naar Pidsken kommer til at dantze paa din Ryg, skal du strax faae din Hukommelse igien.

De gaae.

SCEN. 10

LEONARD

alleene.

Nu har jeg nogen Haab at bringe min Datter til Raison, tilforn agtede hun hverken Vrede eller Forældres Forbandelse. Men nu nyelig, da jeg taledede med hende, fornam jeg, at Feberen havde sagt sig lidt; thi hun begiærede, at være en halv Times Tid alleene for at betænke sig. Saa er det, Himmelen skee Lov! en god Begyndelse. Ach Himmel! hvor kand dog unge Mennesker forfalde til Galskab. Det er farligt at leve for dem udi disse store Byer. Men jeg haaber, at jeg skal overvinde alle disse U-lykker, og at jeg inden en halv Time skal see Leonora for mig paa Knæ bedende om Forladelse. Og ligesom det gaaer hende, kand det og gaae Jeronimi Søn. Men jeg maa hen og fortælle Jeronimus denne Forandring.

SCEN. 11

Jeronimus. Leonard.

JERONIMUS
vender sig mod sit Huus.

Skynder jer nu Karle, og tar Byens Tienere med paa Vejen.

LEONARD
Hvad Pokker er der paa færde? Hør kiære Svoger! er der nogen U-lykke?

JERONIMUS
til Leonard.

Hans Tiener, Hr. Svoger!
Til de indenfore.

Og lov dem en raisonnabel Discretion.

LEONARD
Men siig mig, hvad er dog paa færde?

JERONIMUS
til Leonard.
Hans Tiener, Hr. Svoger! I maa iile, som I skulde løbe til Maals; thi I kand ellers komme for silde.

LEONARD
Ej giv mig dog lidt Oplysning herom.

JERONIMUS
til Leonard.
Hans Tiener, Hr. Svoger! Og vil han giøre Modstand, saa maa Betienterne bruge Gevalt.

LEONARD
Har der været Tyve i hans Huus, Svoger?

JERONIMUS
Hans Tiener, Hr. Svoger! Og seer til, at I faaer fat paa Skiøgen med, at vi kand faae hende i Spindehuset.

LEONARD
Hvad fattes kiære Svoger? Der maa være en stor U-lykke paa færde.

JERONIMUS
Forlad mig, at jeg ikke har kundet svare ham tilforn. Det vil give sig inden en Time, om vi blir Svogre eller ej.

LEONARD
Hvi saa?

JERONIMUS
Min Søn er løben bort med den forbandet Skiøge, som han er bleven forliebt udi paa Mascaraden.

LEONARD
Ach hvilken U-lykke! nu kom jeg at bringe Glæds-kabs Tidender om min Datter, at hun begynder at gaae i sig self igjen.

JERONIMUS
Ach jeg arme elendige Menneske! des større U-lykke er det for mig, om vi ikke finder ham.

LEONARD
Ach Hr. Jeronimus! posito, at I ikke finder ham, hvad vil I da giøre?

JERONIMUS

Da vil jeg forlade mit Huus, og sørge mig ihjel paa Landet.

LEONARD

Ach nej Hr. Jeronimus! I maa lade see, at I er en Christen, og ikke lade Sorg tage overhaand.

JERONIMUS

Intet i Verden trøster mig da, men jeg dør visselig.

EN DRENG

kommer ind.

Her er en liden Seddel, Hr. Leonard, som en Pige flydde mig at levere ham.

LEONARD

læser:

Min Herre! I kand lære af denne Historie, hvor høylig Forældre synde, der vil tvinge deres Børn at gifte sig mod deres Villie. Eders Datter Leonora, for at undgaae det hun blev trued med, styrtede sig i min Nærværelse ned udi den dybeste Park udi Haven, hvor hun druknede. Jeg kunde ikke redde hende, retirerede mig derpaa i mit Kammer, og skrev disse Linier. I faaer maa skee mig ej heller meere at se. Pernille.

LEONARD

Ach ach, du u-gudelige Leonard! du est ikke værd at leve, der har bragt din Datter til saadan Fortvilelse. Jeg vil strax hen og følge hende efter.

JERONIMUS

Det forbyde Himmelen!

LEONARD

Slip mig Hr. Jeronimus! jeg er den slemmeste Misdædere, som kand gaae paa Jorden.

JERONIMUS

Ej Hr. Leonard! han kand trøste andre, men veed saa lidt at skikke sig i sin egen Modgang.

LEONARD

Ach! lad mig dog gaae for at fuldføre mit blodige Forsæt.

JERONIMUS

Ej Hr. Leonard! betænk, at I er en Christen, hvis Pligt det er at staae imod all Modgang.

LEONARD

Jeg har ej alleene mist min eeneste Datter, men jeg har self myrdt hende.

JERONIMUS

I har ikke giort andet, end hvad en Far kand med god Samvittighed giøre. I har villet have, hun skulde holde sit Løfte. I vilde, at hun skulde vel forsørges. Jeg har ført samme Conduite med min Søn.

LEONARD

Men er det vel giort? I er at laste, som har villet tvinge jer Søn, og jeg langt meere, som har fristet en skrøbelig Jomfrue over hendes Formue. Lar os eftertænke, Hr. Jeronimus, hvad Mennesker ere; lar os eftertænke, hvad Ungdom er, og hvad vi self har været. De samme Fejl,

som vi har begaaet vor heele Ungdoms Tid, søger vi at dempe hos vore Børn ved Tyrannie, som dog ikke ere andet end rigtige Copier efter Originalen; vi maa skamme os ved vor Herredomme, som vi øve med saa liden Føye. Det skal heede, at vi stræber for vore Børns Velfærdt, og dog søge vi alleene vor egen Fordeel. Havde min Datter ikke haft saa megen Arvedeel udi Vente, saa havde I maa skee bekymret jer lidt om denne Sag, og maa skee det havde gaaet mig ligeledes. Der kand intet siges til min Forsvar. Jeg har myrdet min Datter, vil derfor følge hende efter.

JERONIMUS

Ej lad ikke den onde Aand tage overhaand hos jer, Hr. Leonard. Betænk, at det er ikke alleene jer Legeme, I vil opofre, men ogsaa jer Siæl.

LEONARD

Hvo kand raisonnere udi saadan U-lykke?

JERONIMUS

I skal ikke faae lov at gaae fra mig, førend I er bleven anderledes til sinds.

LEONARD

Ach ach!

SCEN. 12

Betienterne komme indtrækkende med Leander og Leonora. Pernille. Jeronimus. Leonard.

JERONIMUS

Est du der Forræder, som ved et u-gudeligt Levnet vil bringe dine Forældre for Tiden i Graven?

LEANDER

Jeg har intet ont bedrevet. Jeg har fattet Kierlighed til en smuk fornemme Jomfrue, som her staaer.

JERONIMUS

Er du den Skiøge, som har forført min - - - -

LEONORA

Jeg er ingen Skiøge, jeg er en brav Mands Datter fra Jylland.

JERONIMUS

Ja vist, de sige saa alle disse Nat-Frøikener: Vi er nys kommen fra Jylland eller Lolland; da de dog har siddet udi fuld Næring her i Byen udi nogle Aar.

LEONORA

Jeg kand overbevise jer, at jeg er en ærlig og fornemme Jomfrue.

JERONIMUS

Ja vist, om ikke af andet, saa af jere Gierninger, i det I har villet forføre et ungt Menneske, og komme ham til at løbe af sine Forældres Huus. Hvis Datter er I da, med Forlov?

LEONORA

Min Fader er Leonard Hansen, som er for nogle Dage siden kommen hid til Byen for at gifte mig med en ung Person ved Navn Leander, men saasom - - - -

JERONIMUS

Ha, ha! I har ikke lært Konsten at lyve subtilt nok. Hr. Leonard havde kun een Datter, men hun er allerede Fanden i vold. I skal strax blive røbet, her er Seignr. Leonard.

LEONORA
Min Far!

Leonard staaer imidlertid fravendt, grundende og heldende med Hovedet.

JERONIMUS
Monsieur Leonard, seer jer lidt om.

LEONARD
Ach Himmel! hvad seer jeg? det er min Datter.

LEONORA
paa Knæ.

Ach allerkiæreste Far, forlad mig, at jeg har syndet saa grovelig imod ham, og spillet saadan Intrigue. Kierlighed til denne unge Person har bragt mig dertil, og saasom I har villet tvinge mig til Jeronimi Søn Leander, som jeg aldrig har seet, saa - - - -

LEONARD
Ach Himmel! er det mueligt?

JERONIMUS
Ach! hvilket Eventyr!

LEONARD
Stat op min kiære Datter! der staaer den Leander, som du har løbet bort med af Frygt for at blive hans Hustrue.

LEONORA
O en underlig Hendelse! er det Leander, som jeg har flygtet med, for at blive fri for Leander?

LEANDER
O en selsom Historie! er det Leonora, som jeg har skyet af Kierlighed til Leonora?

JERONIMUS
Kiære Børn! disse Fortreedeligheder, disse Hendelser skal opmuntre jer til at elske hinanden desmeere. Hør, lad Henrich strax komme ind udi den Stand, som han er, og siger ham intet af dette, som er skeet.

LEANDER
Tillader mig da kiære Forældre, at jeg omfavner min Kiæreste.

De omfavne hinanden.

LEONORA
O en lykkelig Vildfarelse! jeg har haft Afskye for den, hvilken jeg alleene har elsket.

LEANDER
Og jeg har været færdig at gaae i Døden af Kierlighed for den, hvis Navn har været mig en Forskrækkelse.

JERONIMUS
Jeg vilde gaae i Graven af Sorg, efterdi min Søn mod min Villie elskede den, som min Villie alleene var, at han skulde elske.

LEONARD
Og jeg har hadet min kiære Datter for U-lydighed, alleene efterdi hun var mig lydige.

SCEN. 13

Henrich bagbunden. De andre.

JERONIMUS

Henrich! kiender du disse tvende Personer?

LEANDER

Henrich! denne Jomfrue, som jeg har flygtet med for at blive Leonora qvit, er Leonora self, Hr. Leonards Datter.

HENRICH

Ach Himmel, er det mueligt! nu føler jeg ikke meer de Hug jeg har faaet.

LEANDER

Du skal belønnes for din Troeskab.

HENRICH

Hej! er der ingen Anstalter? Hvorfor løser I Hunde mig ikke?

JERONIMUS

Løser ham strax.

HENRICH

bekigende dem.

Er I Leonora, Hr. Leonards Datter?

LEONORA

Ja, jeg er Leonora og Leonores Rival tillige.

HENRICH

Og I Monsieur Leonard! er I denne Jomfrues Far?

LEONARD

Ja Cammerat! det er min Datter, som paa een Dag har taget Livet af mig og givet mig Liv.

HENRICH

Saa er her og spilled en Comoedie.

LEONARD

En selsom Comoedie.

HENRICH

Men hvad Satisfaction skal en brav Mand, som jeg, nyde for den Tort mig er vederfare?

JERONIMUS

Giv dig tilfreds. Leander opreiser nok din Skade.

HENRICH

Vil I give mig denne Pige til ægte?

LEONARD

Kand du vinde hende self, saa seer jeg det gierne.

HENRICH

Lille Fæstemø! vil du have mig?

PERNILLE

Ja nok.

HENRICH

See engang hvor lykkelig vi er mod fornemme Folk, vi veed endnu ikke hinandens Navn, og kand dog maa skee komme til at holde Bryllup denne Aften. Det er kun fornemme Folks Kiærighed, man kand udføre i Comoedier; men vi andre gaaer lige til, og har kun to smaa Tempo at tage i agt, nemlig: Schlaget an, og gibt Fүүr. Men Hr. Jeronimus, I kand lære af denne Historie, at Mascarader har ogsaa sin Nytte; thi denne Vildfarelse har formeeret de forlovede Personers Kierlighed, og derforuden skaffet mig denne smukke Pige paa Halsen; thi den har givet Anledning til en angenehm Comoedie, som endes med Bryllupper baade for og bag, saa vi faaer alle nok at bestille. Og I Messieurs, som har bundet og pryglet mig, paa det I ogsaa ikke skal være ørkesløse, saa gaaer hen og henger jer self.

- - - - -

Denne udgave. Kommentarer. Noter

Komedien havde - ifølge Holberg - premiere i 1724 i Lille Grønnegade, formentlig i slutningen af februar. Den blev trykt samme år, som det sidste i Hans Mikkelssens Comoedier Sammenskrevne for Den Danske Skueplads. Anden Tome.

Denne digitale udgave bygger på 1724-udgaven sådan som den foreligger i Gyldendal's reproduktion i fraktur (krøllede bogstaver) fra 1902 ved Bernhard Middelboe. Dog er det (aht elektronisk søgning) tilstræbt at være konsekvent mht stavemåde. I visse tilfælde har jeg tillempt efter F.J. Billeskov Jansen's udgave i Holberg i 12 bind, dvs. i bd. 4 fra 1969, fx ved at tilføje nogle regi-anvisninger. Desuden har jeg centreret teksten osv.

Udgaven findes i forskellige versioner (HTML, PDF af HTML-udgaven og TXT/DOC). HTML-udgaven kan man gøre større eller mindre på sin egen skærm, smallere eller bredere efter behov - dvs. så langt som browseren og teknikken gør det muligt.

Et sted i Comedien nævnes teatermanden Etienne Capion - dér hvor Magdelone fortæller at der ikke er maskerade denne aften. Capion var gået sammen med den franske skuespiller René Montaigne om at arrangere teater i København og havde til formålet bygget et teaterhus i Lille Grønnegade i 1721. For bedre at få tingene til at hænge sammen økonomisk arrangerede man baller, maskerader og forskelligt andet - gerne sådan at man spillede komedie fra kl. 17 til 19 og havde maskerade fra kl. 20 og frem.

Foruden komedie, bal og maskerade blev der i nogle år spillet kort - om penge - men i februar 1724 tog Københavns Politimester initiativ til et forbud både mod at arrangere maskerade og at spille hasard. Tjeneren Henrich påstår i komedien at han ikke spiller kort. Hvad hans herre, Leander, gør er ikke hélt klart, for gnavpotten Jeronimus beskylder ham ihærdigt for at spille sine penge væk (se 1. Akt, Scen. 4) og i øvrigt at leve som den rene Jean de France. Forbudet mod maskeraderne blev opretholdt i mange år, og det var endnu i kraft da man igen kunne spille teater efter Christian 6's triste tørketid.

Da Holberg's Mascarade blev opført først gang i 1724 kom det - hvad enten det var tilsigtet fra begyndelsen eller ej - til at udtrykke en protest mod maskerade-forbudet, og sådan måtte det også se ud da komedien blev taget op igen, næsten 25 år senere, i slutningen af 1748. Det virker sandsynligt at Holberg kort før førsteopførelsen i ' 24 har givet diskussionen i II Akt, Scen. 3 en ekstra og aktuel drejning.

Holberg har også i sin alderdom, nemlig i sine epistler, skrevet positivt om maskerader - særligt i # 347 fra 1750, men dét har - som

det fremgår - en ganske særlig politisk baggrund, Holberg var givetvis provokeret, måske pga tørken, og turde nu give udtryk for sin irritation; se epistlen i 'Holberg om teater' (holberg.nu nr. 13/2008).

Mascarade har mange 'elementer' og nogle passer bedre sammen end andre. Blandt de mere vellykkede, for nu ikke at sige velintegreerede, er de lange passager der har dansens karakter, fx III. Akt, Scen 4 - hvor Jeronimus og Leonard - opfører en veritabel barokdans med bøjninger og skrabud, se nedenfor om Folie d'Espagne.

Et andet element finder man i II. Akt, Scen. 4 hvor Henrich opfører en retsscene med sig selv i de forskellige roller. Måske er scenen ikke voldsomt realistisk, men det er heller ikke meningen. Også her er der tale om en slags dans. Dog, der er dét realistiske i scenen - at Henrich henimod slutningen siger at hans hensigt var at finde ud af om hans klient, Leander, kunne bære sin rolle og tage de medfølgende konsekvenser - det samme gør mange seriøse advokater når de drøfter en sag igennem med deres klienter. Mascarade giver en del eksempler på dét at indgå en kontrakt, eventuelt at bryde den og - om fornødent - at tage konsekvenserne.

Ét sted siger Leander til sin far: Saa vit strækker sig ikke en Faders Myndighed, uden mig tillægges nogen Misgierning (se sidst i II. Akt, Scen. 7). Måske har det ikke være Holberg's hensigt, men han får bekræftet tilskuerne i en grundlæggende retslig opfattelse - eller bruger den som et slags afsæt: Man skal ikke, bør ikke straffes med mindre man har gjort sig skyldig i en misgerning. 'Sagen' må begynde dér, ikke med at man straffer efter forgoftbefindende, hvad enten man er en myndighed eller man er et familieoverhovede - hvilket på Holberg's tid kun kunne være en mand. Var der en kvinde som af særlige grunde løftede det daglige ansvar, måtte de - hvad Holberg har kritiseret - stå under tilsyn af en mandlig værge.

F.J. Billeskov Jansen skriver (i sine kommentarer fra 1960'erne bagest i 'Jeppe paa Bierget og tre andre Komedier') at Henriks forklædning som jødepræst ikke har nogen anstændig motivering. Dén bemærkning har sin baggrund i de forfærdelige jødeforfølgelser i Hitler-tidens Tyskland; men hvad Holberg har skrevet og ikke skrevet kan (som Billeskov selv er inde på) bedst ses på baggrund af forholdene på Holberg's tid, ikke på baggrund af meget senere og helt anderledes forhold.

Holberg lader - i sammenhængen - Henrich vrøvle løs, ikke kun om rabbineren og Talmud, også om tyrkerne, Muhammed og Koranen: der Türckischen Gott Mahometh, og det har virket næsten aktuelt på tilskuerne - for i 1724 var der kun gået et mindre antal mange år siden 'tyrkerne' havde angrebet Wien. Ganske vist havde tyrkerne under Storvesiren, Kara Mustafa Pasha, lidt nederlag i 1683 - og den 'sorte' Pasha var straks efter blevet henrettet af Sultanen. Men kort forinden havde en Østrig-Ungarsk hær lidt nederlag i det nuværende Kosovo, og der var en del uro i dét hjørne af Europa i de følgende år. Karl 12's flugt til Konstantinopel, hans langvarige ophold dér og hans meget hurtige ridt hjem via Stralsund i 1714 var langt fra gået i glemmebogen - selv om kongen var blevet dræbt på højst mærkværdig vis i skyttegravnen ved Frederikshald i Norge i 1718. ... Det tyrkiske rige, osmannerriget, skrantede mere og mere, så meget at man i 1800-tallet omtalte det som Europa's syge mand, men riget faldt dog først sammen efter den ungtyrkiske revolution i 1908.

Det vises ligeud i 'Mascarade' at tiden var en grum og barsk tid hvor der blev gået til makronerne. Jeronimus var ikke bange for at slå Henrich så hårdt at han væltede omkuld. Og når samme Jeronimus truede Henrich med at anmode øvrighedens folk om at pine sandheden ud af ham,

så var det ikke særlig overdrevet - det løb temmelig sikkert koldt ned ad ryggen på tilskuerne. Det skete at bøddelen måtte pine anklagede eller dømte, og det skete jævnligt at man henrettede nogle på Nytorv eller på Fælleden uden for byen. Når man - dengang - brugte tommel- eller tåskruer var det for at få sandheden frem (selv om man vidste at fremtvungne 'sandheder' var af tvivlsom værdi) og for at afskrække 'kommende' forbrydere. Se evt. Tyge Krogh's 'Det store natmandskomplot' og nedenfor: Vil du tage mit Lif?.

Bortset fra dét var Holberg én af de forfattere som alvorligt forsøgte at se objektivt og tolerant på forholdene i andre kulturer og til andre tider, det er hans to bind 'Helte- og Heltindehistorier' et glimrende bevis på. Fx kan man dér finde lange diskussioner om forskellige religionsstiftere.

Holberg har nævnt skuespillerne fra 1724 i den første trykte udgave: Monsieur Ulsøe (Jeronimus), Piloï (Leander), Wegner (Henrich), Høberg (Arv), Madame Coffre (Magdelone), Monsieur Skow (Leonard), Mademoiselle Hiort (Leonora) og Madame Montaigu (Pernille). Flere af dem var professionelle skuespillere, men nogle var begyndt som studenter.

Blandt de sidstnævnte var Henrich Wegner og Jens Høberg. Wegner forlod studierne og levede nogle år som skuespiller, men forlod København efter branden i 1728; nogen tid efter blev han postmester i Århus og siden kancellist i København. Han døde ugift i 1743.

Høberg forsøgte et dobbeltliv, men blev taget op til 'diskussion' på universitetet. Årsagen var at universitetets vigtigste opgave var at uddanne teologer til kirken og til forskelligt skolearbejde, og professorerne fandt skuespilleri uforeneligt med dét at være seriøs teolog. Høberg mistede trods sine protester sin plads på Walkendorff's kollegium - og forsøgte derefter at få en præstestilling, men forgæves. Han døde i november 1727 og blev begravet i Nykøbing Mors. Holberg var én af de nævnte professorer, men han skelnede øjensynligt skarpt mellem hvad mente officielt som én af Kongens embedsmænd og hvad han mente som 'fri' forfatter. Om det kunne være anderledes er meget svært at sige; også i dag er der forskel på hvad man kan sige og gøre professionelt - på embeds vegne - og hvad man kan sige som privatperson og vælger.

Litteratur om maskeradens historie i Danmark

Sune Christian Pedersen: »Maskeradens historie« i »Folk og Kultur / Årbog for Dansk Etnologi og Folkemindevidenskab 1998«, s. 57-72. Illustrationer og Summary in English.

Forskellige udgaver (alle med kommentarer af forskellig art): • »Ludvig Holberg Værker i Tolv Bind«, bd. 4 • »Ludvig Holberg. Jeppe paa Bierget og tre andre Komedier« (Hans Reitzel's Forlag v/ F.J. Billeskov Jansen).

Komedien er i nyere tid spillet på Odense Teater, se: <http://www.odenseteater.dk/documents/00108.pdf> og på Grønnegaard-Teatret i København, se evt. omtalen på: <http://holberg.nu/Maskerade-2008.htm>

Vilhelm Andersen skrev libretto og Carl Nielsen musikken til 'operaen Maskerade' der af og til opføres af Det Kongelige Teater. En udgivelse fra 1996 findes på CD med Det Danske Radio Symfoniorkester og Kor under ledelse af Ulf Schirmer (Decca 475 214-2). Holberg var for resten ikke helt glad for opera, se nærmere i holberg.nu # 26/2009 på: <http://holberg.nu/Stil.htm>.

Enkelte ord skal man passe på med fx kan ordet 'fodre' misforstås;

slå evt. op i ODS på nettet: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=fodre> og skriv dét ord du vil undersøge (i stedet for 'fodre'). Hos Holberg skal det læses med hårdt 'd' (dvs. snarest 'fodre' i ODS-betydning III). - Se i øvrigt ordforklaringer nedenfor.

Typografien: Holberg's værker blev oprindeligt sat med fraktur, undertiden kaldet 'gotisk skrift', mens latinske ord blev sat med antikva ('latinske' bogstaver); og fraktur anså man for déngang for at være nem at læse. Hans latinske værker (fx 'Niels Klim' blev sat med 'antikva'). Hér er benyttet 'antikva' hele vejen igennem, dvs. uden særlig markering af de latinsk bogstaverede ord. Derimod er alle regibemærkninger sat i kursiv for at gøre skriftbilledet så tydeligt som muligt.

Holberg brugte undertiden ligaturer, dvs. sammenskrivninger - fx af 'oe' i ordet 'Comoedie'. Dét er af tekniske grunde undladt i denne udgave (dvs. akkurat som i nogle andre udgaver, dog ikke Billeskov Jansen's 12 binds-udgave).

Den digitale udgave (i sine forskellige former) må bruges frit til ikke-kommerciel brug, ellers gælder sædvanlige regler.

Ordforklaringer:

Stokfisk (I. Akt, Scen. 2) = Tørfisk, særligt torsk. Konserveret ved udendørs tørring uden brug af salt. Se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=stokfisk>, se under 1) hvor det specifikke eksempel er brugt som illustration. Katolikker spiste gerne fisk i fastetiden, i det protestantiske Norden var fisk - tørret eller saltet - en vigtig del af føden i 1700-tallet. Man skulle være fisker eller bo et sted hvor der blev landet fisk for at få den frisk.

Gemeene Piger (I. Akt, Scen. 2) = 'Almindelige' piger, måske tjenestepiger, men formentlig i betydningen piger der er 'løse på tråden'.

Folie d'Espagne (I. Akt, Scen. 3) = Berømt dans, tillægges Jean-Baptiste Lully. Se og hør nærmere på youtube, fx: <http://www.youtube.com/watch?v=P1ngcsxlDrs> (spilles) og <http://www.youtube.com/watch?v=QW-z-XYTniA&feature=related> (spilles og danses). Flere andre kan findes når der søges på 'Folie d'Espagne'. - Se evt. også den Franske eller den Engelske udgave af Wikipedia: <http://fr.wikipedia.org/wiki/Folia> og: <http://en.wikipedia.org/wiki/Folia>.

Banqvetteret (I. Akt, Scen. 4) = Gået til banketter, levet ødselt, se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=banketere>, hvor det specifikke eksempel er brugt som illustration.

Indgetogen (I. Akt, Scen. 4 og II. Akt, Scen. 3) = Tilbagetrukket, snegleagtigt tilbagetrukket, se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=indgetogen>.

Gylden-lund (I. Akt, Scen. 4) = Charlottenlund. Se fx: 'Den Store Danske': http://www.denstoredanske.dk/Danmarks_geografi_og_historie/Danmarks_geografi/Danske_slotte_og_herregårde/Gyldenlund?highlight=Gyldenlund.

Kielling (I. Akt, Scen. 5-6) = Kælling, se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=kælling>.

Liimstang (I. Akt, Scen. 5, II. Akt, Scen 7) = Limstang, jf. limpind - se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?id=492959> og <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=limpind>.

Spindehuset (I. Akt, Scen. 5, III. Akt, Scen. 11) = Kvindefængsel, se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=spindehus>. Nogle af de kvinder der var indsat i Spindehuset blev i 1728 løsladt mod at tage til Grønland med major Pors, der på Christian 6's tid var blevet udnævnt til guvernør for at samarbejde med Hans Egede. Tanken var at kvinderne skulle gifte sig med tilsvarende mandlige straffefanger. Der kom ikke noget positivt ud af major Pors' regimente.

Leg (I. Akt, Scen. 5 m.fl.) = Læg.

Poenitentze (I. Akt, Scen. 6) = at gøre bod, vel nok i kirken. Se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=pønitense>.

Seignr. (I. Akt, Scen. 7) = Seigneur = Herr. En lidt finere måde at sige 'Maansør' på.

Sparlagens-Prædiken (I. Akt, Scen. 10) = Ægtefællerne vil diskutere grundigt bag forhænet, se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=sparlagen>.

Tilnavn (I. Akt, Scen. 11) = Slægtsnavn. Se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=tilnavn>.

Maal (I. Akt, Scen. 11) = Stemme (her: med en grov stemme). Andetsteds i Mascarade har 'maal' andre betydninger der stadig bruges - herunder fx i sammensætningen 'spørgsmål', se om dette evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=spørgsmaal>.

Otting (I. Akt, Scen. 11) = 1/8 tønne, se: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=otting>, se under 2) hvor det specifikke eksempel er brugt som illustration.

Den tredie Sted (II. Akt, Scen. 3) = Hverken hos 'den ene' eller 'den anden', men et sted hvor 'den ene' og 'den anden' kan dukke op og mødes under frie former. Se evt. 'Holberg Ordbog' bd. 5, sp. 662 nederst hvor der mindes om at Holberg også har brugt udtrykket i 'Den Vægelsindede'. Udtrykket 'det tredje sted' bruges også nu om stunder, fx om et sted som hverken er 'hjemmet' eller 'arbejdspladsen' - fx det moderne folkebibliotek. Det er også brugt om et sted hvor mennesker fra forskellige kulturer kan mødes frit og på tværs.

Se evt. desuden <http://hdl.handle.net/1800/1871> der drejer sig om Helle Damgaard Nielsen's thesis på RUC: »Det Tredje Sted - Postkoloniale minoriteter i Frankrig. En analyse af Det Tredje Steds indflydelse på de postkoloniale minoriteters identitetsdannelse set gennem Tahar Ben Jellouns forfatterskab«.

Coutillon = En dans. Bruges meget nu om stunder, indgår fx i debutballer i USA, se evt. eksempler på YouTube. Holberg og hans trykkeri har haft et par vanskeligheder: på én side bruges 3 varianter.

Stime (vb., desuden en subs. udgave) (II. Akt, Scen. 2 og 3) = stimle støjende sammen, se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?id=559966>.

Vil du tage mit Lif? (II. Akt, Scen. 4): Holberg vil vise hvor stærkt og måske ligefrem alvorligt Leander føler sin kærlighed, og dét gør han ved at antyde noget der var helt utænkeligt dengang (og mange år frem): at begå selvmord eller at anmode en anden om at slå sig ihjel. En del af Holberg's komik indebærer - her som andre steder - at han lader sine komediefigurer lege med ilden. Mente man dengang at der var tale om et selvmord kunne man ikke blive begravet i indviet jord - man var en udstødt, ikke alene mand og mand imellem, men efter loven med stort L, dvs. Danske Lov.

Historikeren Tyge Krogh mener at adskillige 'uforklarlige' drab på mindreårige eller andre forsvarsløse dengang kan forklares som en særlig form for selvmord; ved at slå en anden ihjel og ved efterfølgende selv blive dømt og henrettet for sin misdåd kunne man opnå kirkelig tilgivelse og trøst - og at blive begravet i indviet jord. Kunstneren Johannes Wiedewelt blev fundet død i Sortedamssøen i december 1802, måske var der tale om selvmord. Ved ligsynet blev det det anført at han havde været sindsforvirret - og han kunne derfor begravnes i indviet jord. Misdaad, se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=misdaad>. Misdæder, se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=misdæder>.

[Danske Lov 6-6-21] Den, som sig selv ombringer, have sin Hovedlod forbrut til sit Herskab, og maa ej begravis enten i Kirken eller paa Kirkegaard, med mindre hand gjør det i Sygdom og Raserj.

[Danske Lov 2-7-7] Præsterne skulle ofte besøge Misdædere, som for deris Misgierninger paa deris Liv side i Fængsel, at de kunde undervise dennem til deris Synders Vederkiendelse og Guds Naadis Tilflugt, at de retteligen kunde bereedis til Naderens Sacramentis Annammelse, som dennem, om de det begære, een eller to Dage, før end de rettis, skal meddeelis.

Nærmere om Danske Lov, se evt.: <http://bjoerna.dk/DanskeLov/index.htm>.

Ane Hattemager (II. Akt, Scen. 4) = Bordelværtinde.

Befordre (II. Akt, Scen. 4) = Befordre eller understøtte, se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=befordre>.

Beskrive (II. Akt, Scen. 4) = Billeskov Jansen har 'begribe', således i 12 binds-udgaven.

Raisonneer lidt Korn (II. Akt, Scen. 4) = Overvej en smule, se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?id=481340>, betydning 7.

Slutteriet (II. Akt, Scen. 5) = Fængslet, gældsfængslet. Se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=slutteri>. I ODS nævnes en beliggenhed i Hestemøllestræde i København. Hestemøllestræde hørte til de dele af byen der blev skånet ved branden i 1728, til gengæld husede man flere af dem der havde mistet deres hus. I strædet boede (efter branden) fx nogle brændevinsbrændere, nogle afdankede soldater og en skarpretter (se 'Københavns Huse og Indvaanere efter Branden 1728', s. 187 f.).

Besvær (II. Akt, Scen. 7) = Besværger, beder jer indtrængende om.

Byens Folk (II. Akt, Scen. 7) = Politiet (eller måske snarere vægterne, der omtales flere gange II. Akt., Scen. 5). Om politiets (og lidt om vægternes) historie se fx Flemming Jarlskov's »Lov og Orden« og hans internetside: <http://flemmingjarlskov.dk/> hvor der (i sommeren 2009) er et link til et interview med Jarlskov om politiets historie i 'alle tiders historie' på DR P1.

Pousserer (II. Akt, Scen. 8) = Føre frem. Se <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=poussere>, se under 2.1) hvor det specifikke eksempel er brugt som illustration.

ja jeg kiender mig ikke meer self, siger Leonora i III. Akt, Scen. 2, men hele komedien har dette som ét af de bærende temaer. Og dette - at kende sig selv - er ét af de temaer som Holberg tager op adskillige steder i forfatterskabet, men på forskellig måde. Tag komedien om 'Jeppe' (hvor baronen og hans folk vender op og ned på

bonden - der forinden har drukket sig selv fra sans og samling), men det gælder også romanen om 'Niels Klim' - se herom Aage Kragelund's diskussion af sui similis-tanken forrest i hans Klim-oversættelse, bd. 1, København 1970, s. XVIII ff. Sui similis er latin for at være sig selv lig.

Abespill (III. Akt, Scen. 4) = narrestreger, abekattestreger, se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=abespil>.

Fynte (III. Akt, Scen. 4) = en finte, et kneb.

Akkermær (III. Akt, Scen. 4) = Skældsord der betegner en elendig plovkrikke, se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=akkermær>. Der er nogle eksempler fra Holberg's komedier - således fra Jeppe og det 'aktuelle'.

Irring (III. Akt, Scen. 4) = Misforståelse. Se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?id=469888>, se under 2) hvor det specifikke eksempel er brugt som illustration.

Calvinist (III. Akt, Scen. 4) = Calvinisterne var kendt for at mene at tilværelsen er forudbestemt, givet på forhånd: prædestineret - ikke mindst mht hvem der skal frelses og hvem der ikke skal. Efter grundlæggeren af den reformerte kirke Jean Calvin, se fx 'Den Store Danske': http://www.denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Religion_og_mystik/Reformerte_kirke/Jean_Calvin?highlight=Calvin eller 'Den Store Norske': http://www.snl.no/Jean_Calvin.

Legge en capsuun (III. Akt, Scen. 4) = Lægge en grime på ..., se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=kapsun>.

Tamper-Retten [til Spiir] (II. Akt, Scen. 4 og III. Akt, Scen. 4) = Tamper-Retten var på Holberg's tid en domstol der tog sig af ægteskabelige uoverensstemmelser, fx utroskab. På Sjælland var det Universitetets Konsistorium der tog sig af tamperretssager, og Holberg var - som Assessor i, dvs. som medlem af Konsistorium - én af dem der var med til at dømme. Hans forslag til afgørelser, hans vota, er citeret og diskuteret af Eiler Nystrøm i: »Holbergs egenhændige vota som universitetsprofessor«, København 1928. Holberg fulgte som hovedregel den da gældende retsopfattelse. '[endda] til Spiir': Betydningen er nok: 'Selv om han stævner mig for Tamper-Retten'. Jf. 'Holberg-Ordbog', bd. 4, sp. 1514. Ordbogsforfatterne henviser til at det tyske rigskammer havde sæde i Speyer frem til 1693.

Fore (III. Akt, Scen. 5, 7): 'thi vi har Hastverk fore' = 'for vi har noget foran os der har sin hast'; 'thi hvis Monsr. Leander havde haft saadant fore' = 'hvis Monsør Leander havde haft dét i sinde, ...'. Læg mærke til at 'fore' også kan findes i sammetningen: 'Forekomme' = foregribe.

Filoutere (III. Akt, Scen. 8) = Fraliste, se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=filutere>.

En raisonnabel Discretion (III. Akt, Scen. 11) = En rimelig belønning, se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=diskretion>, betydning 2.

Posito (III. Akt, Scen. 11) = under forudsætning af, se nærmere i 'Holberg Ordbog', bd. 4, sp. 475.

Flydde (III. Akt, Scen. 11) = flyede mig, gav mig.

Skrabud (Kommentarer) = Komplimenter i dans - og tilsvarende. Se evt.: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=skrabud>.

BA, Juli 2009